

PRED NEDELJSKIMI VOLITVAMI V TRSTU

Kakšna je dolžnost tržaških Slovencev

Potreba Narodnega sveta - Slovenske kandidate podpreš, le če jim daš preferenčni glas

Prihodnjo nedeljo, 12. oktobra, si bo prebivalstvo našega mesta izbralo svoje predstavnike v občinskem svetu.

Ker je to brez dvoma zelo važen dogodek v našem javnem življenju, ljudje upravičeno pričakujejo, da zavzamemo tudi mi do nje jasno stališče ter damo slovenskim volivcem svoje nasvete.

Priznavamo brez oklevanja, da naš položaj ni lahek.

Časi, ko so tržaški Slovenci pri vseh volitvah nastopali složni in edini na skupni narodni listi, so namreč minili.

Kdo naj dandanašnji spravi na eno listo s skupnimi kandidati, denimo, prepričane komuniste in verne kristjane? Vsak trezen politik ve, da je to nemogoče, ker jih ločijo pregleboke in bistvene razlike v svetovnih in življenjskih nazorih.

Zato je treba opredeljenost Slovencev v različne stranke in skupine vzeti na znanje kot dejstvo, ki se ne dà spremeniti, ter po tej stvarnosti uravnati našo narodno politiko.

ALI MED SLOVENCIM NI NIČ VEČ SKUPNEGA?

Kljub vsej strankarski razcepljenosti, ki vlada med nami, tega ne more noben pameten človek trditi.

Slovenska šola je na priliko zadeva, katera se ne tiče samo te ali one stranke, temveč gre v živo vsem slovenskim družinam, pa naj bodo njihovi člani ideološko kakorkoli opredeljeni.

Isto velja o enakopravnosti našega jezika na sodnih in v ostalih uradih, o svobodni rabi slovenščine v javnih napisih in na shodih. Isto prav posebno o gospodarskem zastopanju vseh slojev našega naroda. Isto o načrtni kolonizaciji naše rodne zemlje!

Kar je Virgil Šček objavil januarja 1921, to je pred 37 leti, v Edinosti, zveni, kot da bi bilo zapisano danes:

»Ne nasprotujemo kmetom in delavcem drugih narodov, v katerih vidimo le svoje brate; vendar pa moramo zahtevati, da pridejo do službe na naši zemlji najprej domačini, potem šele tujei. Ni v znamenju bratstva, če silijo v naše kraje tujei, domačini se pa mora seliti, ker mu tujei v domačiji kruh odjedajo.

NARODNI SVET

Kdo bi si spričo vsega tega upal trditi, da Slovencev naših krajev ne vežejo skupne, življenjske koristi, ki bi jih morale vse stranke, skupine in struje skupno braniti?

Ker so vsi ogroženi in politično zreli narodi v zgodovini tako ravnali, smo zahtevali, zahtevamo in bomo brez prestanka zahtevali,

naj se tudi pri nas ustanovi neka vrsta medstrankarskega Narodnega sveta, kjer naj bi se določale smernice za enotno obrambo osnovnih človeških in socialnih pravic ljudstva.

To je vse lepo in tudi pravilno, poročé kdo, toda kaj ima Narodni svet opraviti s sedanjimi volitvami, ko sami priznavate, da je delitev naroda v stranke neizogibna ter bo zato vsaka skupina že tako postavila lastno listo?

Tako umovanje je povsem zgrešeno. Če bi Slovenci imeli danes Narodni svet, bi se najprej lahko domenili, da se mora medsebojna volilna borba opraviti v dostojni obliki, vredni res omikanega in kulturnega naroda. Odpadle bi vse psovke, laži in obrekovanja, s katerimi so se pri zadnjih občinskih volitvah onečastili nekateri naši izobraženci ter z njimi izzvali le odpor v ljudstvu.

Še važnejši bi pa bil Narodni svet zavoljo tega, ker bi lahko sklenil, da je dolžnost sle-

hernega slovenskega kandidata se z vso odločnostjo boriti v okviru svoje stranke za temeljne pravice svojega naroda. Na listi stranke, ki Slovencev noče podpreti, ne sme noben Slovenec kandidirati.

To se nam zdi pomembno zlasti za stranke, v katerih imajo odločilen vpliv Italijani, ker bi se tako tudi oni obvezali se zavzemati za enakopravnost našega ljudstva.

ZA KOGA BODO SLOVENCIM GLASOVALI?

Vprašanje se zdi marsikomu težko, a v resnici ni tako zapleteno. Vsak poznavalec razmer ve, da se je ogromna večina zrelih in zavednih volivcev v srcu že odločila, za katere kandidate bo glasovala.

Prepričani komunisti, socialisti in vobče marksisti bodo pač podprli kandidate svojih strank. Od tega sklepa jih ne bo odmaknilo nobeno pisanje in rotenje nasprotnega časopisa.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Umrli je papež Pij XII.

V ponedeljek se je po časopisju vsega sveta razširila vest, da je poglavar katoliške Cerkve Pij XII. iznenada hudo zbolel.

Že nekaj dni prej ga je mučilo spet nevarno hlipanje, ki ga je bilo prijelo pred 3 leti. Toda bolezen je začela popuščati in papež je v soboto imel v svojem letnem dvorcu Castelgandolfo celo nagovor na kirurge plastike.

Zvečer se je čutil zelo utrujenega, vendar je v nedeljo imel spet dva nagovora: enega na notarje iz Južne Amerike, drugega na skupino romarjev, ki so ga obiskali v njegovem letovališču.

V ponedeljek zjutraj sta prišla v Castelgandolfo dva rimska zdravnika, da papeža iznova pregledata. Pij XII. je sedel v naslanjaču in rekel, da se počuti dobro, ter se šalil.

Tedaj je pa naenkrat padel v nezavest, začel je obračati oči in zgubil dar govora. Zdravnika sta ga takoj položila na posteljo ter mu vbrizgnila lek, da bi se mu razširile žile. Istočasno je papež dobil zdravilo za okrepitev srca in kisik, da je mogel laže dihati.

Zdelo se je, da poglavar Cerkve umira.

NENADNO BOLJŠANJE

In res bi bil papež že v ponedeljek umrl, da nista bila slučajno pri njem zdravnika, ko se je onesvestil. Umrli bi tudi bil, da eden zdravnikov ni imel po naključju pri sebi potrebnih lekov.

Kmalu je Pij XII. začel prihajati k sebi. Spoznal je sestro in nečake, ki so prihiteli v Castelgandolfo, vrnil se mu je vid in mogel je tudi po tistem govoriti.

Drugi dan se je že hotel lotiti običajnega dela in sprejel na 13-minutni razgovor britanskega veleposlanika.

Zdravniki so kar strmeli, kako hitro so se papežu vračale vse duševne zmožnosti, in vsa njegova okolica je bila silno vzradoščena.

KATASTROFA

Ob zaključku lista je pa prispela iz Castelgandolfa vest, da je Pij XII. umrl.

Po vsej Italiji so bile razobeščene zastave na pol droga in vlada je odredila tridnevno državno žalovanje, med katerim bodo ukinjene vse javne prireditve in zaprte vse šole.

Pij XII., ki je zatisnil oči v noči od srede na četrtek ob 3. uri in 52 minut, je dosegel starost 82 let in 7 mesecev ter vladal Cerkvi nekaj več ko 19 let in pol.

Njegova smrt je globoko odjeknila po vsem svetu. Sožalne brzojavke so poslali dekanu svetega kolegija francoskemu kardinalu Tisserantu ne le predsednik republike Gronchi in načelnik vlade Fanfani, temveč tudi Eisenhower, angleška kraljica Elizabeta, belgijski kralj Baldovin, japonski cesar Hiro Hito, predsednik francoske republike in drugi državni poglavarji.

NOVICE Z VSEGA SVETA

ZA NAŠE KOROŠKE BRATE

Protislovenska šolska odredba deželnega glavarja Wedeniga z dne 22. septembra je izzvala, kot je bilo pričakovati, splošen odpor tudi v Jugoslaviji.

Prvi se je po radiu oglasil predsednik slovenske vlade Boris Kraigher. O odloku je rekel, da ruši enakopravnost med narodi ter mora nujno povzročiti »ustrezno reakcijo« vseh Jugoslovancev, katerim se zdi borba »za zaščito naših narodnih manjšin« življenjskega pomena.

In res se je že nekaj dni zatem zavzela za koroške Slovence osrednja vlada v Beogradu ter naročila jugoslovanskemu veleposlaniku na Dunaju Joži Zemljaku, naj vloži pisan diplomatski protest v avstrijskem zunanjem ministrstvu.

V njem zahteva Jugoslavija od dunajske vlade, naj Wedenigov odlok prekliče, ker je v nasprotju z avstrijsko ustavo in mirovno pogodbo ter zategadelj nezakonit.

Drzno varanje

Navyse zanimivo je, kako so Avstrijci iz vseh strank nekoč sodili o dvojezičnem šolstvu na južnem Koroškem, ki ga je Wedenig 22. septembra uničil.

Zunanji minister Karl Gruber, pravi jugoslovanski protest, je 28. aprila 1948 v Londonu izjavil: »Avstrija je omogočila koroškim Slovincem lasten kulturni razvoj. Vzorna ureditev dvojezičnih šol nalaga tudi nemško govorečemu prebivalstvu, da se nauči slovenskega jezika...«

Prav tako se je dunajska vlada v svojem poročilu na Združene narode za leto 1953-54 ponašala s šolsko uredbo, ki jo je Wedenig sedaj odpravil. Kot dokaz, kako zadovoljivo je Avstrija rešila na svojem ozemlju manjšinsko vprašanje, je dunajska vlada svojemu poročilu dodala celo besedilo na Koroškem veljavne šolske uredbe.

Wedenig sam pa je na obnem zboru Socialistične stranke v Celovcu še 16. maja 1955 izjavil, da so tudi nesocialistične skupine pozdravile novo šolsko uredbo, »ker je bila edina možna«.

Kar je bilo prej vzorno, zadovoljivo in edino možno, je postalo toraj naenkrat krivično in nasilno. Možje, ki uganjajo tako politiko, imajo za norca sebe in svet, misleč, da jim bo uspelo voditi tudi tuje državnike za nos. Prepričani smo, da se jim to ne bo posrečilo!

VOLIVEC! Ni dovolj, da prečrtaš volilni znak, temveč oddaj preferenčni glas kandidatu, kateremu najbolj zaupaš.

PREMIJRJE V TAIVANSKEM PRELIVU

Mao Tse Tung je iznenadil svet z naznanilom, da je vlada rdeče Kitajske sklenila ustaviti za dobo enega tedna obstreljevanje otokov Kemoj in Macu, ležečih v prelivu Formoze ali Taivana tik kitajske celine.

V tem času se prebivalstvo lahko oskrbi s potrebnim živežem in spravi na varno ranjence.

Mao predlaga, naj se medtem pričnejo pogajanja med komunisti in Čang Kaj Šekom. Sporazum naj se sklene brez tujih posredovalcev.

Kakšne cilje Peking pri tem zasleduje, je težko dognati. Dogodek sam na sebi je pa mednarodna javnost pozdravila, ker je znak, da se vojna nevarnost na Daljnem vzhodu vidno mnjša.

SMO TAM, KJER SMO BILI

Sovjetska vlada, ki je pred meseci ustavila atomska razstreljevanja, pozivajoč ostale velesile, naj store isto, je uradno naznanila, da je obnovila svoje jedrske poskuse.

To je storila zato, ker so tako delali tudi Amerikanci in Angleži. Rusi bodo razstrelili toliko bomb, kolikor so jih medtem zapadnjaki.

Smo torej tam, kjer smo bili. Vse to je zelo čudno, če pomislimo, da se bodo 31. t. m. že tako zbrali v Ženevi zastopniki vzhoda in zapada, da sklepajo o splošnem in dokončnem prenehanju atomskih poskusov. Ves svet upa in želi, da bi se mogočniki vsaj tedaj naposled le sporazumeli.

SLOVENCIM TRŽAŠKE OBČINE! V NEDELJO, 12. OKTOBRA, VSI NA VOLIŠČA! KAJTI NAROD, KI SE NOČE POSLUŽEVATI DEMOKRATIČNIH PRAVIC, JE ČREDA, KI DOVOLJUJE, DA JI DRUGI PO MILI VOLJI VLADAJO.

ITALIJA V VARNOSTNEM SVETU

Glavna skupščina Združenih narodov je z velikansko večino glasov izvolila Italijo za začasno članico Varnostnega sveta, kateremu pritiče vrhovno vodstvo najvažnejše mednarodne organizacije.

POSLEDICE VOJNE

Zadnja vojna še vedno meče težke sence na človeški rod. Med vsemi državami je bila najbolj zadeta Zapadna Nemčija. V zadnjih 13 letih je potrošila okoli 34 tisoč milijard lir za pozidavo porušenihiš, pokojnincem, vojnim vdovam in sirotam, za podpore beguncem in tako dalje.

Znesek, ki so ga Nemci izdali, je ogromen, saj znaša toliko kot 15 letnih državnih proračunov Italije. In kljub temu je Nemčija obnovila svoje gospodarsko življenje ter postala ena najbogatejših dežel v Evropi. Zares marljiv in podjeten narod!

DAVČNE NAPOVEDI

Uradi so pregledali zadnje dohodninske napovedi in ugotovili, da so davkoplačevalci prijaviili za 8 odstotkov več kot lani. Najbogatejši davkoplačevalci so v Lombardiji, in sicer v Milanu.

KOLIKO STANE OROŽJE

Amerika je odstopila Zapadni Nemčiji za 5 let rušilec Anthony proti visoki izposojni. Strokovnjaki so pri tem izračunali, kakšno vrednost predstavljajo posamezne vrste orožja, s katerimi je rušilec opremljen. En sam torpedo na krovu stane toliko kot lepa hiša, bomba toliko kot nov avtomobil, granata pa kot lep televizijski prejemalec.

Vse to premoženje je namenjeno, da še zmeče v zrak ali vodo.

ZOPETNO PONIŽEVANJE SLOVENCEV

Zadnjič smo pisali, kako se je tukajšnja Kršč. demokracija odločno uprla, da bi komunisti smeli prirediti na Glavnem trgu v Trstu dvojezičen volilni shod, češ da bi raba slovenščine pomenila »izzivanje in žaljenje« italijanskega prebivalstva v našem mestu. Demokristjani so obenem pritiskali na dr. Palamaro, naj njihovo nedemokratično in nekrščansko zahtevo uradno podpre s tem, da shod kratko malo prepove.

In res se je dr. Palamara predrzni in protizakoniti demokristjanski zahtevi vdal ter 3. oktobra izdal odlok, s katerim je zabranil zborovanje. Kot poglaviti razlog navaja, da se je nahajal »v hudi nujni« ali stiski. Preprečiti je hotel nered, ki bi zaradi slovenskega govora lahko nastali med shodom.

Da pomeni odlok nezaslišano poniževanje našega materinega jezika, ni treba dokazovati. Ravno tako je vsakomur jasno, da je prepoved protipostavna. V skladu z zakonom bi bila edino, če bi dr. Palamara mogel dokazati, da ustave republike, londonski sporazum in volilni zakon, v katerih vseh je za-

jamčena Slovincem popolna enakopravnost z državljanii italijanskega jezika, nimajo veljave za trg Unità v Trstu.

Kdo pri nas ukazuje?

Če demokristjanski, fašistovski in ostali narodni nestrpnosti trde, da bi slovenski govor onečašča! sveti trg pred občinsko hišo, bi se vladni komisar ne smel staviti na isto stališče, temveč bi bila njegova dolžnost, da brani obstoječe zakone.

Šovinite, ki se postavam upirajo ter groze z neredi, bi moral pozvati na odgovornost in poskrbeti, da za nobeno ceno ne motijo zakonito šilicanega shoda. Saj ima v Trstu dovolj policistov in karabinjerov na razpolago!

Namesto da bi to storil, se je pa dr. Palamara uklonil volji nasilnežev ter tako dejansko prepustil njim, da v mestu ukazujejo.

Vračamo se torej v one žalostne čase, ko so pri nas črnosrajčniki vsiljevali oblastvom svojo voljo, tako da so namesto zakonov v teh krajih veljali sklepi fašistične stranke. Razlika je le v tem, da so se sedaj pridružili fašistom še demokristjani, monarhisti, liberalci in celo socialni demokratje ter vse ostale protislovenske skupine.

KAKO VZTRAJA?

Na finančnem uradu v Teramu je v službi 44-letni sluga Magliocco, ki že 17 let ne more spat. L. 1941 je v Afriki zbežal iz ujetništva in se skrival po hostah in puščavah, kjer ga je prijela nespečnost, ki traja še danes. Zdravniki se čudijo, kako more vztrajati v službi, ne da bi spal.

PRVENSTVO

Svojevrstno prevenstvo je treba vsekakor priznati zakoncema Tarsetti iz Bergama. V ponedeljek sta krstila svojega devetnajstega otroka. Gospa Marija ima komaj 38 let in vsako leto pomnoži družino za enega otroka.

JAPONSKI TISK

Na letošnjem mednarodnem zborovanju založništva časopisja je vzbudilo največje zanimanje poročilo, da prekaša japonsko časopisje po nakladi in vsebini celo evropskega.

Vodilni listi se tiskajo vsak v skoro petih milijonih izvodov. Dnevna naklada vseh japonskih časopisov znaša 24 milijonov, v Franciji pa le deset.

Vsaka japonska družina je naročena vsaj na en list. Tako je bilo vedno tudi med Slovenci in zlasti v naših krajih, dokler ni fašizem z nasiljem znižal kulturno stanje našega naroda.

Po svetu

NORVEŠKA — Podjetje Noratom iz Osla je izdelalo načrt, po katerem je mogoče pozimi vse mesto ogrevati s toploto iz ene same atomske centrale. V njej bodo segrevali paro, ki bo po ceveh prehajala v stanovanja.

FRANCIJA — Pred kratkim so objavili podatke, iz katerih izhaja, da se je na francoskih cestah lani smrtno ponesrečilo 1440 oseb. Od teh je bilo kar 472 pešcev.

RUSIJA — Da bi z manjšimi stroški prevahal nafto, so ruski strokovnjaki začeli preizkuševati nov kemični postopek. Nafto spremenijo v trdo gmoto ter jo porazdele na kose, ki imajo obliko opeke. Ladje bi na ta način prevajale večjo količino nafte in bi bile varne pred požari.

AVSTRALIJA — Dvajsetletna Ellen Mathews iz Melbourne je pred 7 leti izgubila dar govora. Ko je pred kratkim likala z električnim likalnikom, jo je tok pošteno pretresel. Posledica je bila presenetljiva: dekle je spregovorilo.

AMERIKA — Ameriško finančno ministrstvo je lani izplačalo en milijon dolarjev nagrade osebam, ki so davkarje opozarjali na lažnive prijave dohodkov.

JAPONSKA — Zdravnik Cisar Marjama je sestavil učinkovito zdravilo proti kožnim boleznim jetičnega izvora. Od 71 bolnikov jih je nad 30 popolnoma ozdravelo; tridesetim se je bolezen znatno izboljšala in le pri 11 bolnikih ni bilo učinka.

NOVA ZELANDIJA — Na tem otoku je cela vrsta naravnih vročih vrelcev. Sedaj so začeli graditi prvo centralo, kjer bodo naravno toploto spreminjali v električno silo.

JUGOSLAVIJA — V Banjaluki živi 50-letni Milorad Alačković, ki je slep od rojstva. Zanimivo je, da mož kljub temu vselej zna natančno povedati, koliko je ura. Zmoti se največ za pet minut.

VELIKA BRITANIJA — Skupina znanstvenikov je sestavila tekočino, ki naj bi uspešno učinkovala proti nahodu, gripi in še nekaterim boleznim. Zdravilo so dali ime interferon. Odkrili so ga slučajno, prav tako kot svoje dni penicilin.

NORVEŠKA — Na skrajnem severu dežele, v Salfielettu, so letos prvič odprli taborišče ali camping za tiste, ki so hoteli letovati na Severnem tečaju. V taborišču si lahko kupil vsega, kar ti je srce poželelo. V kraju so uredili tudi poštno službo.

Kakšna je dolžnost tržaških Slovencev

(Nadaljevanje s 1. strani)

Nam ne preostane drugo, kot da jih pozovemo, naj na svojih listah oddajo vsaj prednostne ali *preferenčne glasove slovenskim kandidatom*, o katerih vedo, da so narodno zavedni in pošteni.

Kar smo rekli o marksistih, velja seve tudi o prepričanih katoličanih: ti bodo podprli le slovenske kandidate, o katerih sodijo, da priznavajo krščanska načela.

Ko so se pri zadnjih občinskih volitvah v Trstu sestavljale kandidatne liste, so bili mnogi slovenski ljudje spčetka le zategadelj v zadregi, ker so se slovensko in krščansko čuteči možje pojavili na dveh listah: na listi SDZ ter tako imenovane Slov. kat. skupnosti, medtem ko so Slov. kršč. soc. zvezo in Skupino neodv. Slovencev zastopali pisatelj Alojz Rebula, dr. Josip Škerk in dr. Igor Gruden na listi *tržaških neodvisnežev*, katere so čvrsto podpirali tudi številni odlični katoličani Trsta.

NAŠE STALIŠČE

Za tako politiko smo se pri zadnjih občinskih volitvah zavzemali iz dveh razlogov: najprej zavoljo tega, ker so v gibanje tržaških neodvisnežev bili vključeni tisočeri in tisočeri Slovenci, s katerimi je bilo nujno potrebno stopiti v stike, drugič pa zastran tega, ker bi s pomočjo tržaških neodvisnežev prišla v mestni svet dva ali vsaj še en *Slovenec*.

Ta politika, ki je bila v očitno korist našega naroda, je pa propadla, ker so oblastva lista neodvisnežev kratko malo — razveljavila!

Na istem stališču kot tedaj vztrajamo še danes. Medtem se je pa zgodilo nekaj nezaslišanega: eden izmed voditeljev neodvisnežev g. Karel Tolloy je lahkomišlno razklal organizacijo neodvisnežev na dvoje ter tako občutno oslabil njeno udarno moč na Tržaškem.

Razume se, da je s tem prišel tudi med Slovenci ob vsak ugled in da bi njegova lista ne smela v nedeljo *dobiti niti enega slovenskega glasu*.

ZAKAJ NISMO NASTOPILI SAMOSTOJNO?

»Če z razklanimi in prepirajočimi se neodvisneži ne morete v nedeljo pri volitvah skupno nastopiti, zakaj niste postavili svoje lastne slovenske liste?« Tako bi nam mogel ta ali oni oporekati.

Na to odgovorjamo takole: res je, da bi Slov. kršč. soc. zveza in Skupina neodv. Slovencev mogli to storiti, toda komu bi bilo to v korist? Slovincem prav gotovo ne! Z lastno listo bi naši skupini le povečali strankarsko razklanost naroda, ki je morda največje zlo, ki tukajšnje Slovence tare.

Če bi nastopili samostojno, bi se utegnilo zgoditi, da bi le odjedli glasove ostalim slovenskim strankam ter bi tržaški Slovenci *izgubili enega zastopnika v tržaškem mestnem svetu!*

KAJ SEDAJ?

Tolike odgovornosti nismo hoteli vzeti na svojo vest ter smo se raje lastni listi — odpovedali. Tako nam je narekovala naša slovenska zavest! Slov. kršč. soc. zveza in Skupina neodvisnih Slovencev sta namreč mnenja, da je njuna naloga slovenske sile združevati in ne jih še bolj cepiti!

Kaj naj torej v nedeljo tržaški Slovenci storijo? Kako bodo volili slovenski komunisti, socialisti in vobče marksisti, smo že povedali. Kakšno naj pa bo stališče Slovencev, ki menijo, da jim njihov svetovni nazor ne dovoljuje, da bi z njimi glasovali?

V prvi vrsti gre za vprašanje, kako naj se ravna do tako zvane Slovenske liste dr. Josipa Agneletta in dr. Teofila Simčiča.

Mi se, kot je splošno znano, ne strinjamo s politiko voditeljev SDZ in tako imenovane Slov. kat. skupnosti. Pravo ogorčenje nas je prevzelo zlasti ob zadnjih državnozbornskih volitvah, ko so se ti gospodje drznili priporočiti Slovincem, naj *glasujejo za italijanske demokristjanske kandidate, o katerih je sam Kat. glas trdil, da so pravzaprav fašistovski nacionalisti, to je najljutejši sovražniki slovenskega naroda*.

To politiko so mnogi zavedni Slovenci označili za narodno izdajstvo, s katerim se naše ljudstvo tira v breznačajno lahonstvo, podobno nemškutarstvu na Koroškem! Kako naj pošten Slovenec priporoča volivcem take slovenske kandidate?

Ker pa hočemo biti pošteni, priznavamo, da je med pristaši SDZ in tako imenovane Slov. kat. skupnosti tudi mnogo značajnih in zavednih Slovencev, ki se s politiko svojih voditeljev v srečo ne strinjajo.

Če so zaradi strankarske discipline ali svetovnega nazora mnenja, da morajo glasovati za tako imenovano Slov. listo, jim priporočamo, naj ne oddajo preferenčnega glasu tistim kandidatom, ki so za politiko obeh organizacij odgovorni, temveč kandidatu, o katerem so prepričani, da je zaveden Slovenec in kristjan.

Iz kulturnega sveta

• Pred nekaj leti je ustanovil finski ladjar Antti Wihuri Sibeliusovo glasbeno nagrado, na čast slavnemu finskemu skladatelju, kateremu so jo tudi prvemu podelili. Za njim jo je dobil Nemeč Paul Hindemith, te dni pa so jo podelili Rusu Dimitriju Šostakoviču. Skozi železno zaveso tores os Hindemith-Sostakovič.

• Slavni judovsko-francoski slikar Marc Chagall slika okna katedrale v Metz. Ne poročajo, če samo z motivi iz stare zaveze svetega pisma.

• Odstopil je prvi plesalec pariške Opere Serge Lifar, češ da so ga zapostavljali. Mož pa je postal le star in nima več tako urnih nog in gibčnih kosti. Tudi pri baletu se ne da živeti samo od nekdanje slave.

• Tržaška italijanska pesnica Ketty Daneo je dobila eno izmed književnih nagrad Leric. Druge tri nagrade so dobili pesniki Sirio Guerrieri, Renato Giorda, oba iz Rima. Ko so hoteli 4. okt. slovesno podeliti nagade v občinski palači v Leric, se ni pojavil noben član razsodišča, ne založnik, ki je dal pobudo za nagrade in tudi nobeden nagrajencev. Zupan si je v zadregi dolgo brisal nos, nato pa je napravil »govoranco« na čast nedavno umrlemu pisatelju Enricu Pei, ki morda tudi ni bil nikdar v Leric. Ni tako lahko tekmovali z velikimi mesti in svetovnoznanimi letovišči.

• Slikar Tone Mihelič bo naslikal portret mlade filmske igralko Virne Lisi. Te dni je odpotoval v ta namen v Rim.

Ali si že poravnal naročnino?

I Tržaškega

ZA TRŽAŠKO GOSPODARSTVO

V poslanski zbornici so ta teden razpravljali o proračunu ministrstva za državne udeležbe. V razpravo je posegel tudi tržaški demokristjanski poslanec Sciolis ter prikazal hudo gospodarsko stisko, v kateri se nahajajo škedenjska železarna in tukajšnje ladjedelnice. Ker gre za podjetja, v katerih ima glavno besedo država, je prof. Sciolis zahteval, naj ministrstvo čimprej izda nekaj učinkovitih ukrepov.

Za železarno v Škednju je na primer predlagal, naj se obnovita jeklarski obrat ter oddelek za izdelovanje pločevine. Ker imata ta obrata zastarele naprave, so proizvodni stroški tako poskočili, da namerava uprava tovarne delo prekiniti ter delavce odpustiti.

Za tukajšnje ladjedelnice pa je poslanec Sciolis zahteval, naj družba Finmare poskrbi, da se bodo v Trstu gradile tudi potniške in ne samo petrolejske ter tovarne ladje. Le tako bi se namreč mogli zaposliti delavci vseh strok ter razni obrtniki.

Skupno z nekaterimi demokristjanskimi poslanci iz goriške in videmske pokrajine je prof. Sciolis končno predlagal, naj se iz Trsta na Dunaj zgradi naftovod, tako da bi ves surovi petrolej, ki ga potrebuje Avstrija, prišel le iz tržaškega pristanišča.

NABREŽINA

Mogočna verska manifestacija

V nedeljo popoldne je bilo v Nabrežini veliko versko slavlje, ki se ga je kljub slabemu vremenu udeležila ogromna množica vaščanov in prebivalcev bližnjih vasi. Z mogočno procesijo po vasi so se namreč ta dan zaključile slovesnosti ob 100-letnici Marijinega prikazovanja v Lurdu.

Verske pobožnosti so se udeležili goriški nadškof Ambrosi, škofijski kanceler dr. Rudolf Klinec ter vsi duhovniki iz devinske dekanije. Nabrežinsko županstvo pa je zastopal odbojnik Drago Legiša.

Pred procesijo je nadškof podelil zakrament sv. birme okrog 50 dečkom in deklkam. Nato se je iz okrašene cerkve razvil sprevod z Marijinim kipom, ki so ga nosili domači fantje. Pred kipom so stopali birmanci, belo oblečene deklice in dekleta v narodnih nošah, ki so nosile vence cvetlic. Med procesijo je nabrežinska godba pod vodstvom kapelnika g. Josipa Devetaka igrala znane in priljubljene slovenske Marijine pesmi.

Slovesnost se je zaključila z blagoslovom in zahvalno pesmijo. Nedeljsko slavlje je bilo zares mogočna verska manifestacija našega ljudstva ob jadranskih brežinah.

CEROVLJE

Za novo ljudsko šolo

Zvedeli smo, da je nabrežinski župan imel prejšnji teden daljši razgovor z generalnim komisarjem Palamaro. Med drugim sta razpravljala o gradnji naše nove ljudske šole, za katero je bilo občini že leta 1956 nakazanih 12 milijonov lir.

Čeprav je občina že pred več kot enim letom poskrbela, da je bil sestavljen gradbeni načrt, se šola ni mogla še pričeti zidati. Komisija, katere naloga je, da načrt pregleda, ga je namreč že dvakrat zavrnila ter zahtevala, da se popravi.

To je vzrok, da to za Cerovlje važno delo ni bilo doslej še izvedeno. Dr. Palamara je županu zagotovil, da bo komisija načrt odobrila, brž ko bodo vanj vnesli zahtevane popravke.

ZGONIK

Pričela se je trgatve

V začetku tega tedna so v naših vaseh pričeli trgati grozdje. Letošnji pridelek je izredno bogat, prav gotovo največji v vseh povojnih letih. Grozdje je dobro dozorelo ter je vse zdravo in zato upamo, da bo dalo odlično vino.

Zadnje čase so v naših krajih pričeli gojiti povečini trte belih sort, češ da so odpornejše proti raznim boleznim ter bolje obrodijo kot črne. V naši občini pridelajo največ vina v Saležu in Koludrovici, kjer imamo nekaj zares naprednih vinogradnikov.

Kmetje so te dni veseli, ker je trta bogato poplačala njihov trud. Vino bo namreč letos pri nas glavni vir dohodkov, kajti ostali pridelki so bili zelo pičli.

SV. KRIZ

Ob nastopu Dalmatincev

V nedeljo je v tukajšnjem Ljudskem domu gostovala dalmatinska umetniška skupina Radia Zagreb. Prireditve se je udeležila množica vaščanov in prebivalcev bližnjih vasi, tako da je bila dvorana nabito polna.

Peveci so naravnost mojstrsko odpeli vrsto dalmatinskih narodnih pesmi, igralci pa so izvedli nekaj značilnih ljudskih plesov. Petje in plesi so občinstvo tako navdušili, da ni moglo nehati s ploskanjem. Prireditelji so nam poskrbeli zares edinstven kulturni večer in smo jim zato iz srca hvaležni.

Marsikateri udeleženec pa se je po prireditvi začudeno spraševal, zakaj ni nihče dalmatinskih umetnikov pozdravil ali jim v imenu občinstva poklonil vsaj skromen šopek cvetic. Upamo, da se prireditelji ne bodo v bodočnosti več tako grobo pregrešili zoper oliko ter poskrbeli, da se kaj takega ne ponovi več.

OPČINE

V sredo prejšnjega tedna je škof msgr. Santin blagoslovil novo poslopje slovenske in italijanske strokovne šole na Opčinah. Ker se je ta dan začelo novo šolsko leto, je msgr. Santin daroval ob vhodu v poslopje sv. mašo.

Nova šola ima dve nadstropji in je grajena po najsodobnejših pridobitvah tehnike. Levi del poslopja je zasedla italijanska šola, desni pa slovenska.

KROZEK MLADIH IZOBRAŽENCEV - TRST vabi na sestanek, ki bo v petek, 17. oktobra, ob 20.30 v običajnih prostorih v ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje dr. Rada Bednarika:

SKOZI TRPLJENJE — OB ZRTVAH — V UPANJE

IZLET V SKOCIJANSKO JAMO

Krožek priredi v nedeljo, 19. oktobra, celodnevni izlet z avtobusom na srednji Kras, in sicer v Tomaj, Stanjel, Divačo, Skocijansko jamo in Lipico. Prijaviš se lahko najkasneje do torka, 14. oktobra, v Trstu, ul. Commerciale 5/I., kjer boš dobil vsa potrebna pojasnila.

Virgilu Ščeku v spomin

»Kadar je torej veleposestvo v škodo celokupnosti, naj se razdeli in da v obdelovanje tistim, ki nimajo nič. (Notranjska, Istra).

Zemlja, ki jo kmet obdeluje, mora biti njegova last. Dokazano je, da je kolonstvo v občo škodo, zato se moramo prizadevati, da kolonstvo izgine celoma: kolon postani gospodar zemlje, ki jo obdeluje. (Brda na Goriškem). Koristi celote so nod koristjo poedinca.«

»Prav tako terja socialna blaginja, da se mala posestva ne cepijo (nedotakljivost, stalni domovi!) marveč želeti je, da se posestva še zaokrožijo (arondirajo).

Kmetovo posestvo bodi čimbolj skupaj. Iz narodnogospodarskega stališča je obžalovati, da imajo kmetje do 30 leh in njivic, namesto nekaterih večjih zemljišč. Komasaacija posestev bodi cilj.«

DOLŽNOST IN VAŽNOST DELA

1.»Vsak človek je dolžan delati. Človek, ki ne dela, nima pravice do uživanja dobrin, katere so drugi z delom ustvarili.

9.

Dr. E. BESEDNJAK

Ne smatramo pa vsakega dela za pravo delo. Samo produktivno ali sicer socialno koristno delo je delo. Kmet, ki orje dela. Mizar ki izdeluje omaro, dela. Učitelj, ki v šoli vzgaja mladino, dela. Duhovnik, katere mu je življenjski cilj moralna povzdiga človeštva, dela. Vse to je delo, ker je socialno koristno.

Nasprotno pa človek, ki živi samo od obresti podedovanih kapitalov, ne dela. Kdor ob času pomanjkanja nabira zaloge živil z namenom, da jih bo ob času lakote drago prodal, ne dela. Verižnikovo delo ni delo, ker ni socialno koristno, ampak škodljivo.

Zato zahtevamo, da se uveljavi veliki socialni zakon dolžnosti do dela. Kdor ne dela, naj ne je.

2. Delavski sloj se zaveda, da je bil doslej kapital po krivici najvažnejši činitelj v produkciji in se je delo preveč zapostavljalo.

Zato se bomo borili z vso odločnostjo, da bo priznana delu v proizvodnji tista važnost, ki mu po pravici gre.«

PLAČILO ZA DELO

»Človek, ki socialno koristno dela, ima pravico do vseh dobrin, da more živeti človeka vredno življenje, in sicer ne le on, ampak vsa družina; ne le v času, ko opravlja delo, marveč tudi v času, ko dela ni zmožen.

Zato zahtevamo **enotno splošno socialno zavarovanje** za slučaj bolezni, nezgode, onemoglosti, starosti in brezposelnosti.«

Socialno zavarovanje, za katero so se po prvi svetovni vojni zavzemale Kmetstvo-delavske zveze, se je nanašalo na vse delovne stanove, torej tudi na kmeta.

Zaradi pomanjkanja prostora ne morem na tem mestu navesti celotnega programa tedanjih Kmetstvo-delavskih zvez.

Omenim naj le, da je bila v njem tudi zahteva po maksimalni premoženjski meji: »Če si je kdo nagromadil bogastva, da ne ve kam z njim, tedaj je družba upravičena in dolžna, da mu del tega bogastva odvzame in obrne v splošni blagor.

(Nadaljevanje na 5. strani)

— Dopisi iz Goriške —

GORIŠKI OBČINSKI SVET

Na zadnji seji mestnega sveta, ki je bila prejšnjo sredo, so svetovalci najprej razpravljali o pravilniku, ki zadeva tiste meščane, ki morajo zaradi sodnijske razzsodbe zapustiti stanovanje in pohištvo spraviti v občinska skladišča. Tu naj bi pohištvo smelo brezplačno ostati največ 5 let, kar pa je po mnenju raznih svetovalcev predolgo.

Razpravo o pravilniku, ki obsega 15 členov, je svet končno odložil na poznejši čas, ker svetovalci niso pravočasno dobili na vpogled besedila in ga zato niso mogli natančneje preučiti. Županstvo bo medtem povabilo predstavnike političnih skupin na poseben sestanek, na katerem bodo skušali doseči sporazum.

Nato je svet dalj časa razpravljal o najemninah v občinskih poslopijih v ul. S. Chiara in Boccaccio, v katerih se nahaja policijska vojašnica. Županstvo zahteva, naj ministrstvo za notranje zadeve, odnosno prefektura plača 3 milijone 380 tisoč lir letne najemnine in obenem poravnava stroške za električno, vodo, odnašanje smeti itd. Če se pa ta predlog ne sprejme, naj znaša letna najemnina 3 milijone 900 tisoč. Prefektura je izjavila, da je pripravljena plačati 3 milijone 760 tisoč, za vse ostalo pa naj skrbi občina. Po daljši razpravi je svet sklenil, naj županstvo vztraja pri prvotnem sklepu.

IZ PODGORE

Zaradi deževja v nedeljo v Podgori žal ni bilo običajne rožnovenske procesije, na katero smo se v zadnjih tednih vneto pripravljali. Hoteli smo namreč slovesno obhajati 100-letnico Marijinih prikazovanj v Lurdu.

Praznovanje se je moralo zaradi slabega vremena omejiti zgolj na slovesnost v cerkvi, ki je bila nabito polna, tako da je veliko vernikov moralo ostati zunaj cerkve. Slovesnosti se je udeležilo tudi nekaj koroških Slovencev, ki so obiskali naše kraje v spremstvu g. Vošnjaka, bivšega župnega upravitelja v Št mavru in Jamljah. Poseben avtobus je pripeljal v Podgoro tudi večjo skupino tržaških Slovencev.

V cerkvi so združeni pevski zbori zapeli pod vodstvom prof. Fileja venec prelepih Marijinih pesmi. Slovesnost se je zaključila s priložnostno pridigo in blagoslovom.

Medtem ko smo Podgorci druga leta trgali komaj v prvih dneh oktobra, smo morali letos opraviti trgatve že sredi preteklega meseca. To smo bili prisiljeni storiti zaradi tega, ker je bilo grozdje obtolčeno od toče in je pričelo po prvem jesenskem dežju gniti. Zato je bila naša letošnja trgatve zelo slaba. Toča nam je uničila 50 odstotkov pridelka.

IZ DOBERDOBA

Svoj čas smo v listu poročali, da ni hotelo nobeno podjetje prevzeti gradnje nove ljudske šole v Jamljah in novega pokopališča v Dolu (Palkišču). Naše županstvo je bilo zato prisiljeno zaprositi prefekturo, da mu dovoli zvišati za okrog 900 tisoč lir stroške za jameljsko šolo.

Ker je prefektura prošnjo odobrila, je podjetje Pin-German iz Tržiča pripravljeno prevzeti zidavo šole. Za pokopališče v Dolu pa zahteva podjetje, da mu župantvo poviša gradbene stroške za 26 odstotkov.

Ker sta tako šola v Jamljah kot pokopališče v Dolu nujno potrebna, upamo, da bo županstvo obe deli čimprej izvedlo.

Naj še omenimo, da bo Kmetijsko nadzorništvo 13. t. m. pri nas priredilo sestanek, na katerem bodo strokovnjaki kmetom razložili pomen postopnega preusmerjanja kmetijske proizvodnje v zvezi s potrebami domačega in tujega tržišča. Na sestankih, ki bodo v vseh večjih krajih na Goriškem, bodo kmetijski strokovnjaki obrazložili poljedelcem tudi pomen raznih ukrepov, ki jih je država izdala v korist kmetijstva. V tej zvezi omenimo prispevek za nakup izbranih semen za zboljšanje zemljišč, posojila za nakup kmetijskih strojev, za gradnjo gospodarskih poslopij itd.

Z OSLAVJA

V štirih dneh je znano goriško podjetje Mattirola asfaltiralo 500 m ceste, in sicer od trga pod kostnico do obeh znanih gostiln na Oslavju. Za to delo je pokrajina potrošila nekaj nad štiri milijone lir. Strošek je bil vsekakor pameten, saj je Oslavje zaradi kostnice in lepega razgleda ter zavoljo vzornega gostinstva postalo najbolj privlačna točka za goriške in tržaške izletnike ter za obiskovalce iz vse države, ki si mnogoštevilno ogledajo oslavsko kostnico.

Želimo pa, da pokrajinska uprava čimprej uredi in asfaltira vso cesto skozi Oslavje do Števerjana. Na ta način bi se še bolj razvil tujski promet in Brda bi dobila nov, čeprav skromen vir dohodkov.

Oslavci smo z letošnjo trgatvijo zelo zadovoljni. Grozdja je bilo več kot vsa povojna leta. Koristil mu je prvi jesenski dež. Zaradi obilice grozdja smo bili prisiljeni prvič po vojni nakupiti 15 novih sodov v Coneglianu.

IZ DOLA

Doljani že leta in leta moledujemo, da se v naša naselja napelje električna luč. Naš župan je pred kratkim spet bil pri prefekturi, s katerim se je pogovarjal tudi o tej zadevi.

Zaselki v Dolu so poleg Jazbin v števerjanski občini danes edini v naši pokrajini, ki nimajo sodobne razsvetljave. To je tembolj nerazumljivo, če pomislimo, da skozi Dolere izredno prometna cesta Trst-Gorica. Poleg tega so tu dve vojašnici financarjev in trije obmejni bloki, kjer se morajo še vedno posluževati zastarelih petrolejk. Prefektura bi morala že zaradi ugleda države omogočiti občini, da napelje v Dolu električno luč.

Zvedeli smo, da je ministrstvo za javna dela odobrilo načrte za napeljavo električne luči v naseljih Dola, Sabličih in Komarjih ter jih že vrnilo goriški prefekturi. Upamo, da bodo to prepotrebno delo izvedli takoj po odobritvi državnega proračuna za prihodnje leto.

DVE KULTURNI PRIREDITVI

V soboto zvečer so goriški Slovenci napolnili dvorano na Placuti. Goriško SKPD je priredilo prvi letošnji kulturni večer, ki je bil posvečen Koroški v barvi, besedi in pesmi. Vse točke sporeda so izvajali koroški Slovenci, ki so že po narodi dobri igralci in pevci. Številni udeleženci so z navdušenim ploskanjem odobrvali njihovo igranje in petje.

V prosvetni dvorani na Korzu Verdi pa je ob isti uri nastopila folklorna skupina Dal-

matincev iz Zagreba, ki šteje 23 članov. Zapeli so venec narodnih dalmatinskih pesmi, ki jim je dobro zasedena dvorana z navdušenjem ploskala. Občinstvu so še posebno ugajali ljudski dalmatinski plesi, ki so jih igralci izvajali s prirojeno umetniško nežnostjo, živahnostjo in natančnostjo.

Dalmatincem in Korošcem se goriški Slovenci za prijetna večera iz srca zahvaljujejo.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

SOCIALIZACIJA IN ZADRUŽNIŠTVO

V programu je govora tudi o potrebi, da se mnoga podjetja podružabijo. »Živimo v času in razmerah, ki so dozorele, da se socializirajo premogokopi (Istra), rudokopi (Idrija) in mnogokopni ter vse banke in zavarovalnice.«

»Delavec bodi soudeležen na upravi, na dobičku in lasti podjetij.«

»Industrijska proizvodnja, berem v Ščekovem poročilu, naj se vrši po velikem, splošnem družbenem načrtu, izvirajočem iz potreb delovnega ljudstva.«

Prav posebno poudarja pa program pomen zadružništva: »Temelj našemu gospodarstvu bodi do konca izpeljano zadružništvo. Zato pospešujemo prodajne, delovne in kreditne zadruge. Denarna centrala se osnuje v Zadružni banki, ki naj organizira ves narodni kapital.«

Kmetstvo—delavske zveze so se obenem zavzemale za najširšo avtomomijo občin in »ozemlja, kjer prebivajo Slovani.«

Zelo pereča in sodobna je tudi zahteva, naglašena v krščanskosocialnem programu že pred 37 leti pod naslovom:

DOMAČIJA DOMAČINOM!

»Ne nasprotujemo« — je tam zapisano — »kmetom in delavcem drugih narodov, v katerih vidimo svoje brate, vendar pa moramo zahtevati, da pridejo do službe na naši zemlji najprej domačini, potem šele tujci.«

Ni v znamenju bratstva, če silijo v naše kraje tujci, domačin se pa mora seliti, ker mu tujec v domačiji kruh odjeda.«

Virgil Šček je na koncu svojega poročila povzel socialno-gospodarski program Kmetstvo-delavskih zvez s temile besedami:

NAŠI CILJI

»Smoter našega dela je blaginja vsega naroda, pravičnejša razdelitev tvarnih dobrin in sadov dela.«

Kapitalistični gospodarski sistem, ki sloni na liberalnem, individualističnem sebičnem nazoru, se mora do tal podreti in zgraditi treba red na podlagi socialne pravičnosti in enakosti vseh stanov. Temelja, na katerih bo slonel novi gospodarski red, sta:

1. Solidarizem: to so načela pravičnosti in ljubezni, ki morajo zavladati med vsemi stanovi in prekvasiti človeško družbo.

2. Socializem: to je uresničenje teh neminljivih načel v družbeni in gospodarski obliki, ki odgovarja današnjemu družbenemu razvoju in terja od vsakega posameznika, da podredi svoje koristi interesom obče blaginje. Pravice poedinca so omejene po zahtevah in potrebah družbe. Na tem načelu mora sloneti organizacija in življenje nove dobe.«

(Nadaljevanje)

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Novica o uboju mlade žene Irme Makorič, ki se je izvršil v petek predpreteklega tedna v Mažarolah v zahodni Beneški Sloveniji, je pretresla vse vaščane in se bliskoma razširila po vsej občini Tavorjana ter bližnji in daljni okolici. Naslednji ponedeljek se je pa že ob 5. uri zjutraj v spremstvu domačega duhovnika prijavil orožnikom v Čedadu 31-letni Fiorindo Čenčič ter priznal, da je z mesarskim nožem on prebodel srce svoji 26-letni ženi. Nesrečna mlada mati je zapustila 3 nepreskrbljene otroke, od katerih ima najstarejši komaj 7 let. Ubijalec je orožnikom obenem izjavil, da je svoje dejanje zagrešil nepremišljeno in v hudi jezi zaradi ljubosumnosti.

Čenčič je namreč v zadnjih 14 mesecih delal v Nemčiji, doma pa je prebil en mesec dopusta. Dan pred zločinom si je uredil listine ter že kupil vozni listek, da se spet odpelje na delo v Nemčijo. Toda tik pred odhodom je prišlo med zakoncema do hudega prepira. Zdi se, da je mož slišal, da ga je žena med odsotnostjo varala. Sodnijska preiskava je po smrti mlade žene ugotovila, da je pokojnica že pred štirimi meseci zanosila.

Ta dogodek je za Beneško Slovenijo nezasišan. Zgodovina mirne deželice takega družinskega zločina še ne pozna.

Pretrsljiva družinska žaloigra, ki je spravila v grob mlado ženo in mater, ljubosumnega očeta v zapor ter pahnila njune tri nedorasle otroke v nepopisno žalost in bedo, je obenem huda obsodba razmer v naši obmejni deželi. Raznarodovanje, zlasti v cerkvi, je tu doseglo vrhunec, saj je danes morda še hujše, vsekakor pa bolj premišljeno in hinavsko, kot je bilo pod fašizmom. Na drugi strani pa moramo še poudariti, da je gospodarski položaj naše domačije obupen in se slabša iz dneva v dan. Kje je še dežela na

svetu, kjer žive na rodni tleh skoraj samo starčki in starke ter otroci, medtem ko si mora ves mladi svet iskati vsakdanjega kruha v tujini. Morda pa bo pretresljivi zločin v Mažarolah prebudil kosmato vest vseh odgovornih oblastnikov, cerkvenih, državnih, pokrajinskih in občinskih ter obrodil v njih spoznanje, da je treba versko-cerkvene, šolske in kulturne ter še posebno gospodarske razmere v naši obmejni domačiji tako spremeniti, da bodo tudi naši ljudje mogli mirno živeti na svojih domovih.

V septembru je bil obmejni promet pri nas manjši kot doslej, ker niso niti italijanski niti jugoslovanski državljani še dobili novih prepustnic. Mejo j prejšnji mesec prekoračilo le 6000 potnikov, precej prometa pa je bilo z dvolastniškim dovoljenjem (3 tisoč prehodov).

IZ PODBONESCA

Živinoreja v naši občini zadnji čas hudo propada. Vzrok temu je, da je zlasti poleti zelo malo ljudi doma, ker delajo v inozemstvu. Naši ljudje po sili razmer tudi opuščajo košnjo po gorskih pobočjih, ker je zelo težavno spravljati seno z gora v dolino, saj ga morajo prenesti na hrbtih. Večkrat srečaš dekleta in tudi stare ženske, da nosijo v dolino bremena sena, ki tehtajo od 50 do 80 kilogramov. Če je senožet oddaljena, zamudijo ves dan za prenos enega samega bremena. Ker mož ni doma, bi morali za to delo najeti tujo delovno silo. To se pa ne izplača.

V nekaterih krajih spravljajo seno v dolino s pomočjo žičnic, a teh je odločno premalo, ker so take naprave zelo drage. Če hočemo propadanje živinoreje zaustaviti, bi morala država zgraditi čimveč žičnic, tako da bi ljudje mogli hitreje in z manjšim naporom spraviti seno z gor v dolino. To delo bi ne koristilo le raznim občinam v naši obmejni deželi, marveč tudi vsej Furlaniji. Furla-

ni namreč zelo cenijo gorsko seno, a ga ne kupujejo, ker je predrago. Cena senu bi pa takoj padla, če bi se zmanjšal trud za prenos v dolino, kar pa moremo doseči le z žičnicami.

IZ SV. LENARTA

Vsi se začudeno vprašujemo, kako je mogoče, da občinska uprava ni še poskrbela za popravo ceste iz Sv. Lenarta na Staro goro. Posebno slaba je pot med Utano in Jagnedom, saj je voznja po njej skoraj nemogoča, ker je cesta posuta z debelim in oglatim kamenjem ter na mnogih mestih hudo razrita in polna jam. Po tej zanemarjeni poti pa ne hodijo na Staro goro le ljudje iz šentlenartske občine, marveč tudi iz soyodenjske in nadiške doline, da ne omenimo prebivalcev Utane in Jagneda, ki morajo hoditi vsak dan v Sv. Lenart.

Že precej časa je, odkar so asfaltirali cesto, ki vodi iz Čedada na Staro goro. Zato naj se cesta Sv. Lenart - Stara gora (zlasti cesta Utana - Jagned) vsaj temeljito popravi in posuje z drobnim gramozom, če je že ne marajo asfaltirati.

IZ RAJBLJA

Dosedanji delavski kaplan g. Sabadini je pred dnevi zapustil našo rudarsko naselbino in odšel za župnika v novo faro pri Vidmu. Na njegovo mesto pride g. Bordignon iz Latisane.

Bivši kaplan je v naši sredi preživel dolgih 12 let. Bil je priljubljen tudi med slovenskimi rudarji. V Novem listu smo o njem pred dvema letoma poročali, kako je ob stavi s skupino žensk in otrok prepredil, da bi odvažali rudo v Trbiž. Zvesto in nesebično je stal ves čas ob strani rudniških delavcev in se boril za njihove dušne in gmotne koristi. Upamo, da bo tudi njegov naslednik hodil po njegovih stopinjah.

Prvič v zgodovini Rajblja bo pri nas ves teden do 12. t. m. sv. misijon: ob zaključku bo v nedeljo procesija v čast luške Matere božje, ki jo bo vodil delavski kaplan g. Ermacora.

52

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Najbolj čudovita je povest o nadvojvodi Ivanu Salvatorju, poznejšem Ivanu Orthu, ki je bleščeče habsburško sonce zamenjal za ljubeče srce.

Elizabeta je na dunajskem dvoru prva raztrgala čar španskega obrednika, ki je članom cesarske hiše strogo predpisoval življenje od minute do minute. Tudi srca in čustva je usmerjal, kot da so vprežni konji, ne pa ljudje. Cesarica ni mogla prenašati toge etikete. Živeti je hotela svoje življenje, kot ji ga je narava narekovala. Enako so mislili tudi nadvojvode. Že zaradi zblojene krvi so bili čudaki. Življenje na dvoru, podobnem okrašeni vojašnici, jih je odbijalo. Skakali so čez ojnice in mnogi so zginili ter se potopili v svetu.

Ena najbolj čudnih zgodb avstrijske dinastije je življenje nadvojvode Ivana Salvatorja. Ta cesarjev nečak se je čutil ne le vojaka, ampak tudi pisatelja in skladatelja. Po duhu je bil liberalec in je ostro kritizir-

ral zastarele državne ustanove. Že z edenindvajsetim letom je napisal knjižico proti vojaški organizaciji, češ da se vse konča v samih paradah, topovi pa da nimajo niti streliva. Ko je napadel tudi zunanje ministre, so revolucionarnega nadvojvodo konfinirali v Krakovu. Tu je začel skladati dunajske valčke.

Ko srce govori...

Najbolj se je razumel s prestolonaslednikom Rudolfom, ki je imel enake napredne, pa tudi muhaste ideje. V ljubezenskih dogodivščinah sta si drug drugemu pomagala. Ivan Salvator je pri cesarju padel v popolno nemilost, zato je prosil za izstop iz armade ter se je umaknil v grad Orth pri Gmundenskem jezeru. S svojimi ljubezenskimi pustolovščinami je pa še vedno vzbujal govornice: razlika med njim in drugimi člani cesarske hiše je bila le ta, da on pustolovščin ni skrival. Že kot mlad huzarski po-

ročnik se je v Trstu zatreskal v neko Angležinjo. Predlagal ji je, naj bi šla v Avstralijo.

Ko je cesar zvedel za te srčne spletke, je ukazal ognjevito Angležinjo spraviti s pota. Kmalu je pa prišlo do novega poloma, to pot z lepo gledališko igralko Milly Stubel.

Nekega večera je dunajsko operno gledališče odmevalo od navdušenega ploskanja. Na odru je pravkar odplesala svojo točko petnajstletna baletka. V cesarski loži je sedel s pribočnikom nadvojvoda Salvator. Po predstavi si je dal lepo igralko, pristno dunajsko dekle predstaviti. Nato jo je v svoji kočiji odpeljal na njen dom v četrti okraj.

Tako se je začel ljubezenski roman med nadvojvodo in preprosto dunajsko plesalko. Salvatorjeva mati, velika vojvodinja Antoinetta toskanska, je skušala razmerje prepričati, toda sin ji je odgovoril, da gre raje v smrt, kot da bi se Milici odpovedal. Poklical ga je k sebi tudi stric cesar in mu ostro ukazal, naj se odreče ali plesalki ali nadvojvodski časti. Nadvojvoda Ivan je razburjen strgal z vratu visoko odlikovanje Zlatega runa in ga zabrusil cesarju pod noge. Franc Jožef je s tresočo se roko porinil pred grešnika polo papirja. Salvator je moral podpisati, da se odreka dostojanstvu in dohodkom in da ne bo nikoli več stopil na tla monarhije. (Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Ob tednu knjižnic **Obisk pri antikvarju**

Ali ste, kadar ste se nenadno znašli pred veliko knjižno polico, polno knjig, že kdaj začutili nevzdržno željo, da bi podrsali z roko po knjižnih hrbitih in vzeli ven knjigo za knjigo, pogledali naslov in jo za hip odprli, prebrali tu dve vrsti in tam nekaj stavkov, pa jo vtaknili nazaj in vzeli drugo, ves čas s prijetnim občutkom, da vas čaka neko izredno lepo odkritje? Če je tako, potem spadate k tistim srečnim ljudem, katerih življenje je polno majhnih, skritih užitkov in zadoščenj, in ki imajo veliko več prijateljev kot drugi, saj jim je vsaka lepa knjiga prijatelj, pa tudi svetovalec in tolažnik.

Se večji užitek pa je raziskovati knjižne predale v kakem tesnem, mračnem antikvariatu, kjer mora tudi čez dan goreti luč, ali brskati med knjigami stojničarjev v starem mestu. Ze leta zahajam tja in vedno spet najdem med najbolj neznatnimi in navadnimi knjigami, med šolskimi Algebrami in Zemljepisi, med propagandno literaturo predvojnega in povojnega časa, ki je izhajala v ogromnih nakladah, pa je obležala v skladiščih, in med kopicami kriminalnih romanov tudi kak poseben knjižni poslastek. Antikvar že ve, kakšne knjige me zanimajo, in me opozori, če ima kaj novega. Vsak antikvar dobro pozna svoje kupec. Mlada dekleta, ki dolgo in vneto prebirajo med knjigami, gotovo iščejo kak roman Alberta Moravie, ker bi se rada kaj naučila o ljubezni, Antikvar je star in dobro ve, da se tega ne moreš naučiti iz knjig, a vendar jim ustrezljivo in molče pomoli knjigo, nakar jo hitro in vse zardele takoj plačajo, ne da bi se pogajale za ceno kot drugi — to je pri antikvarjih že obvezno — in stečejo proč, da se ustavijo za prvim vogalom in se pogledajo v knjigo. Tam srečujem tudi ljudi, o katerih bi si ne bil nikoli mislil, da imajo isto knjižno strast kot jaz in prvič se kar presenečeni pozdravim, pozneje pa si komaj še pokramamo in se pri uživanju ne motimo več z dolgim pozdravljanjem.

»MERA IN VREDNOTA«

Pri takem brskanju človeka zapelje, da kupi marsikako knjigo, ki je ne potrebuje in ki je pravzaprav nikdar ni imel namena kupiti — kak roman Somerset Maughama ali Grahama Greena, kako ameriško žepno izdajo s pisano naslovno podobo in z vsebino, zgoščeno podano pod naslovom v enem samem zapeljivem stavku: »Odlični roman o poročeni ženski, katere ljubezen in željo je vzbudil drug možiki«, ali slovar kakšnega eksotičnega jezika, finščine ali amarščine. Toda včasih me čaka tudi kakšno resnično presenečenje in prav tiho pričakanje takega presenečenja je tisto, kar dela brskanje med kupi antikvaričnih knjig tako prijetno.

Tako sem nedavno naletel na dva nepopolna letnika revije Mass und Wert, ki sta jo izdajala Thomas Mann in Konrad Falke kot begunca v Zürichu, urejala pa Golo Mann in Emil Oprecht. Zraven sem našel tudi četrto številko tretjega letnika. Bila je trojna: za maj, junij in julij leta 1940. Morda je bila celo poslednja, ki je izšla. Na zadnji strani je pripomba, da bo izšla naslednja dvojna številka v začetku septembra, »če bodo razmere dopuščale«. Toda razmere tega najbrž niso več dopustile, ker so medtem hitlerjevske vojske vdrle na Norveško, na Nizozemsko in v Belgijo. Za antikvarja je bila ta revija kakor vsaka druga stara nemška, za katere je težko najti kupca. Zahteval je zanjo 250 lir in izjemoma se enkrat nisem pogajal za ceno.

Tokrat sem tudi jaz obstal za prvim vogalom in se zatopil v prvi zvezek revije. Prva številka prvega letnika — september-oktober 1937 — ima naslednjo vsebino: nepodpisan uvodni članek z naslovom Mass und Wert (Mera in vrednota). Gotovo ga je napisal Thomas Mann sam. Sledi začetek njegovega »majhnega romana« Lotte in Weimarju s pripombo, da se bo roman nadaljeval. Ostalo vsebino sestavljajo: Erich Kahler: Pruska ekonomija; H. Steinhausen: Bodočnost svobode; Josef Breitbach: Povratek; Karl Mannheim: K diagnozi našega časa; Glose: Konrad Falke: Politični aforizmi; Gerhard Scholz: Licitenberg in mi; Edmond Jaloux: Ustvarjalne sanje in René Schickele: Avgust. S kritikama sta zastopana F. Lion in R. J. Humm. To je bil torej eden od izbranih delov svobodne nemške inteligence, ki je

vztrajala v prvi črti duhovnega odpora proti rjavemu totalitarizmu v domovini.

S SPOŠTOVANJEM SEM LISTAL PO REVJI

S tihim spoštovanjem listam po reviji in preberem odlomek tu, nekaj stavkov tam. Prve stavke uvodnika, s katerim se je revija predstavila: »Videli smo, da se je ta ali oni nakremžil ob imenu revije. Tako dostojni? Tako konservativni? Tako slabokrvni celo hočete biti?« se zdi, da hočejo reči. »Ali niste našli gesla, ki bi bolj vžgalo in drzneje snubilo, da bi ga zapisali na čelo nemški reviji, ki more in hoče danes izhajati v svobodi? Upate morda, da boste s tako pohlevno pedagogiko v naslovu koga pridobili v časih najspretnjšega vsiljevanja in revolucionarne propagandne udarnosti, v kateri je vse napad, prodor, prelom in »mlado jutro«, ali pa se vsaj zmagoslavno tako imenuje? ... Mi pa mislimo, da se prav kmalu nihče več ne bo dal pridobiti od fanfar zlagane zmagoslavnosti in bodočnosti; vzbujali bosta gnus in zmgovanje z rameni, kakor ju že danes vzbujata pri starih in mladih. Besedišče revolucije je dokončno oskrnjeno, kompromitirano in osmešeno, odkar mora za desetletja in več služiti največjemu narodnjaku, da igra pred samim seboj revolucionarja. ... Ali v Steinhausenovem eseju: Bodočnost svobode. »V veži velike južnonemške postaje, v kateri je čakalo na stotine športnikov, da se odpeljejo s smučmi proti zasneženim goram, me je nenadno prevzela misel na bodočnost svobode v Evropi. Sredi zagorelih mladih ljudi sem v hipu začutil, da sem obdan od pripadnikov pokolenja, za katero je ideal svobode izgubil svoj zapeljivi sij. ...«

In čisto na koncu neke: »Svet ne bo nikoli popoln! Popolnost živi le v verovanju, od katerega je umetnost najlepši zemeljski del. Kaj pa bi postalo iz sveta brez nepotešljivega človekovega hrepenenja po popolnosti!«

Prijetneje razburjen in radoveden kot dekle z romanom Alberta Moravie sem pohitel z revijami domov.

F. J.

Zapiski pod črto

3. oktobra: Danes sem spet nekoliko prebiral novo Grafenauerjevo Zgodovino slovenskega naroda. Napisana je nekoliko tendenčno in pretirava pomen gospodarskih procesov, ob čemer se zde osebne pobude, porojene iz skrivnostnih, nerazumljivih, morda iracionalnih, a zato nič manj stvarnih navdihov, omalovaževane in po sili vključene v slep ekonomsko-družbeni razvoj. Vendar je napisana inteligentno in v njej najdem marsikaj, čemur doslej nisimo dajali važnosti ali česar celo nisimo vedeli, ker so pisci naših zgodovinskih učbenikov bogve komu na ljubo podcenjevali zgodovino lastnega naroda. Pri branju Grafenauerjeve knjige mi je nenadno prišlo na misel, da je pravzaprav vsa naša zgodovina samo zgodovina uporov in odpora. Vsa velika in epična dejanja naše zgodovine so se izrazila v uporih, od prvih uporov proti Obrom in Bavarcem ter pokristjanjevanju, preko kmečkih puntov, ki so bili najsilovitejši prav v slovenskih deželah, na kar je že Engels opozoril, in preko obrambe pred Turki do Bazovice in protiokupatorskega upora v zadnji vojni. Kak zgodovinar bi lahko sestavil statistiko vseh uporov, kar jih pozna slovenska zgodovina. Mislim, da bi bilo zanimivo. Tudi zgodovina slovenskega naroda, napisana s tega stališča, bi bila morda nenavadno poučna.

Podobna misel se mi je porodila že svoj čas pri branju poročil o uporu slovenskih vojakov v Judenburgu in o Slovencih, ki so bili v vodstvu upora avstrijske vojne mornarice v Boki Kotorski. V nas je neka zagrizena, prirojena upornost, ki se redko izrazi v dramatičnih oblikah, a je nepopustljiva. Morda to drugi bolj čutijo v nas kot mi sami, in zato menda tisto sovraštvo do nas pri nekaterih naših sosedih — nagnosko, nerazumljivo sovraštvo, pomešano s strahom, ki se zdi z ozirrom na naše številno

PRVA JESENSKA PLOHA

Približal se je veliki šum, prve kaplje se razblinjajo na cestnem tlaku in udarjajo ob karoserijo parkiranih avtomobilov. Spušča se sivi zastor dežja.

V sladkem ritmu bijò njene visoke pete po mokrem asfaltu.

Stisne se v kot kamenitega portala.

Njeno široko krilo se me dotika.

Zmočeni lasje ji diše kot orošeno zrelo žito.

V slemem oknu nad nama grulijo golobi in nikjer nikogar.

Samá sva v šumu dežja in molk med nama.

F. J.

Josip Tavčar „Ivan in Ivanka“

Radio Trst »A« bo oddajal 11. okt. z začetkom ob 21. uri novo igro našega tržaškega slovenskega dramatika Josipa Tavčarja. Igra ima naslov »Ivan in Ivanka« in bo privrkat uprizorjena.

Misel za igro je dobil Tavčar pri branju dnevnikov, ki vse bolj pogosto poročajo o spremembi spola tako pri moških kot pri ženskah. Tako je tudi njegov Ivan postal Ivanka — ali je pravzaprav nameraval postati, pa zadeva le ni tako enostavna ... Zdi se namreč, da pisatelj ne verjame preveč v možnost takih čudnih sprememb. A kaj več vam ne smemo povedati, da ne ubijemo radovednosti v vas in vam ne pokvarimo užitka. Igra je vsekakor zanimiva in čisto moderna tako po snovi kot po vsebini.

* * *

• V bolgarščini je izšla knjiga prevodov iz Cankarja. To je po daljšem času prva slovenska knjiga, ki je izšla v bolgarskem prevodu. Slovenci smo več prevajali iz bolgarščine.

• V ljubljanski Moderni galeriji so odprli razstavo slovenskega avtoportreta. Razstavljeni so avtoportreti slikarjev od konca 18. stoletja do danes. Ob tej priložnosti je izšla tudi knjiga o avtoportretu v Sloveniji in v svetu z daljšo razpravo umetnostnega kritika Luca Menašerja.

smešen. A izvira morda iz zgodovinske izkušnje, da je Slovenec upornik, tudi kadar se zdi miren, pohleven in ubogljiv.

4. oktobra: V tramvaju sta mi danes vzbudili pozornost dve mladi Avstrijki, dekleti okrog dvajsetih let. Pravzaprav sta vzbudili pozornost marsikoga, a ne samo zato, ker sta bili čedni in sveži, kakor so sveža taka napol podeželska napol mestna dekleta iz podeželskih mest, ampak ker sta se ves čas prisrčno hihitali, ko sta si pripovedovali bogve kakšne dekliske skrivnosti. V njunem smehu je bilo nekaj resnično vselega, sproščenega in izzivačo ženskega. Ob njima so se zdele mlade Tržačanke v svoji togi eleganci mrzle in nadute. Poleg prisrčnih, živih Avstrijk, ki nista preveč pazili na to, če si pomečkata krili, so bile kot umetni cvetovi, nadvse lepi, a samo mrtev izdelek, izdelek modnih tednikov in uspeh spretnega posnemanja. S krčevitim naporom volje se trudijo, da bi ostale v drži in obnašanju čim bolj toge in v skladu s kretnjami in držo manekenk v modnih revijah. Boje se celo smejeti se, da bi se ne usla njihova rahla eleganca in da bi se ne zdele »vulgarne«. Prav v tej »eleganci za vsako ceno«, tudi za ceno simpatičnosti, se izraža njihova provincialnost, kot se izraža pri nekaterih tržaških umetnikih v »abstraktnosti za vsako ceno«.

6. oktobra: Mala Božica je zmagala »na celi črti«. Z našo punčko sta hodili nekaj dni sicer skupaj do šole, v kateri sta slovenski in italijanski vrtec, toda pri vratih sta se morali ločiti. Ena je šla na levo v slovenski, druga na desno v italijanski vrtec. Božica pa je začela že v veži jokati in je jokala tudi v vrtcu kar naprej, najbolj morda še zato, ker so jo klicali »Natalia« namesto Božica, saj je še premajhna, da bi razumela špekulacije velikih. Toda tretje ali četrto jutro je napravila kratko malo »sedečo stavko« na stopnišču pred šolo, spremljano od hudega joka. Bil je kar majhen škandal. »Ta vražja mula! Vse mora biti po njenem!« se je razjezila mama — in jo prepisala v slovenski vrtec.

GOSPODARSTVO

BOŠ SEJAL PŠENICO?

Zadnjič smo pisali, kako je nujno potrebno, da si pravočasno nabaviš seme ozimne pšenice. Si to zadevo uredil?

Poleg dobrega semena pa je potrebna tudi skrbna priprava zemlje. Visoke hektarske donose dosežejo samo tam, kjer zemljo čim globlje preorjejo. Zavedati se namreč moramo, da pšenica požene korenine zelo globoko: v rahli zemlji tudi en meter. Na našem ozemlju je na žalost zelo malo njiv, ki imajo tako debelo plast rodovitne zemlje. Zato bomo pač orali čim globlje, pri tem pa pazili, da ne vlečemo na vrh proda in kame-nja.

Orati moramo pravočasno, in sicer brž ko smo z njive odpeljali pridelke. Preorana zemlja se mnogo bolje odpočije in prezračiti kot nepreorana. Njivo preorjemo vsaj dva tedna pred setvijo; pri nas se žal prevečkrat zgodi, da zjutraj orjemo in popoldne sejemo.

Le zgodnje oranje nam omogoči, da zemlji pravilno gnojimo. Če pa hočemo doseči visok hektarski donos, moramo izdatno gnojiti. Tudi pri pšenici pride v poštev najprej hlevski gnoj, katerega dopolnimo z umetnimi gnojili. Samo v primeru, da pšenica sledi krompirju ali drugemu pridelku, kateremu smo izdatno gnojili s hlevskim gnojem, niso potrebne bogveč tako velike količine hlevskega gnoja. V tem primeru pa potrebujemo precej umetnih gnojil. Bogato gnojimo s hlevskim gnojem, če na vsak m² raztresemo po 6 ali več kg gnoja. Če gnojimo enako površino z 2 ali 4 kg hlevskega gnoja, je gnojenje pičlo. To količino hlevskega gnoja bi morali vsekakor podorati vsaj teden dni pred setvijo.

Danes uporabljamo največ sestavljena umetna gnojila, ki pa jih je toliko, da se kmetovalec nanje že težko spozna. Glede izbire se moramo posvetovati s kakim naprednim sosedom ali s strokovnjaki Kmetijskega nadzornišva. Ne bo pa slabo ravnal, kdor si bo nabavil fosfoazotno potassio podjetja Montecatini, in sicer vrsto 6-12-9. To pomeni, da vsebuje 100 kg sestavljenega gnojila 6 kg dušika, 12 kg fosforne kisline in 9 kg kalija. Kot dopolnilo zmernemu gnojenju s hlevskim gnojem raztrosimo na vsakih 100 m² po 8 kg tega sestavljenega gnojila, katerega podgrebemo obenem s hlevskim gnojem.

Pšenico sejemo, če je le mogoče, s sejalko, ker dobimo tako bolj enakomerno setev. Količina potrebnega semena je odvisna od posamezne sorte; na splošno pa moramo na 100 m² posejati vsaj 2 kg semena.

Pšenico torej sejemo kakšen teden potem, ko smo zemljišče pripravili, a s setvijo ne smemo preveč odlašati. V naših krajih najboljše uspejo setve, ki so bile izvršene konec oktobra ali v prvi polovici novembra, to je do Sv. Martina.

ENOTNO EVROPSKO TRŽIŠČE IN VINO

Italija pridelala mnogo vina, tako da nastane večkrat kriza. Kljub temu urejajo v Italiji še vedno nove vinograde. Zaradi enotnega evropskega tržišča bi morale namreč pasti vse ovire, ki ovirajo svobodno trgovino z vinom in italijanski vinogradniki in trgovci upajo, da se bo izvoz vina povečal, predvsem v Nemčijo.

Enake upe gojijo italijanski vrtnarji in sadjarji glede povrtine in vsega sadja, razen jabolk.

BANANE IN DOMAČE SADJE

Po vsej Evropi je sadno drevje letos bogato obrodilo. V Jugoslaviji ne dobi sadjar za navadna jabolka niti 10 din za kg, v Avstriji pravijo, da se ne izplača obirati dreves, Italija pa tudi ne ve, kam naj proda 14 milijonov stotov jabolk, kar je trikrat večji pridelek kot pred zadnjo vojno.

Hudo konkurenco našemu domačemu sadju delajo banane, ki jih prodajajo skozi vse leto, in sicer skoraj na vseh evropskih trgih. Pred vojno je znašala srednja letna potrošnja banan nekaj nad 3 kg na prebivalca Evrope, danes presega 4.5 kg in še raste.

V Italiji pride na osebo letno komaj 1 kg banan, v drugih državah pa več. Prodaja banan je v Italiji državni monopol. Tu se prodajajo predvsem banane iz Somalije, ki so zelo majhne in najslabše vrste. V ZDA je potrošnja banan najvišja, saj presega letno 8.5 kg na prebivalca.

Banane rastejo v tropskih krajih, kjer je toplo in vlažno vreme. Na svetovni trg jih pride največ iz Srednje in Južne Amerike, v zadnjih letih vedno več iz Afrike, posebno iz francoskih pokrajin in iz Indonezije.

Pred zadnjo vojno je potrošnja banan na svetu znašala okoli 23 milijonov stotov, danes pa je letna količina že preseгла 31 mili-

jonov stotov. Od te količine pokupi Evropa nekaj nad 40%, ZDA pa nekaj nad 45%.

Banane imajo to odliko, da so popolna hrana, se pravi, da vsebujejo vse, kar potrebuje človeško telo. Človek bi torej lahko zdravo živel, četudi bi užival samo banane. Banane so primerne zlasti za osebe, ki imajo slaba prebavila.

ZDA IZGUBLJAJO LETNO POL MILIJONA HA

obdelovalne površine, ker se na njej gradijo nove stavbe. V državi Connecticut je na primer izgubilo kmetijstvo že 33% vse obdelovalne zemlje. Če pojde tako naprej, ne bo v tej državi za 10 let sploh nobene obdelovalne površine več.

To vprašanje postaja čedalje bolj pereče, kajti človeštvo se množi, obdelovalne površine pa se krčijo. Toda na svetu je še ogromnih površin, katerih se človek ni še dotaknil. Če bo sila, pridejo tudi te površine na vrsto, saj danes imamo take tehnične pripomočke, ki morejo spremeniti v rodovitne planjave tako močvirja kot puščave.

PROIZVODNJA SLADKORJA

Svetovni pridelek sladkorja je v letu 1956-57 znašal okrog 430 milijonov stotov, in sicer 59% iz sladkornega trsa, 41% pa iz sladkorne pese.

Po posameznih svetovnih predelih je pridelek naslednji (v milijonih stotov): 153 v Evropi, 24 v Sev. Ameriki, 145 v Srednji in Južni Ameriki, 22 v Afriki, 24 v Oceaniji (Avstralija in otočja), 62 v Aziji. Največ sladkorja pridelata Kuba (53 milij. stotov) in Rusija (48 milijonov).

Sportni pregled

NAMESTO ZMAGE NEODLOČEN IZID...

V nedeljo sta se v Zagrebu srečali državni moštvi Jugoslavije in Madžarske. Za tekmo je bilo veliko zanimanje tako v Jugoslaviji kot na Madžarskem ter tudi v ostalih deželah. Maksimirski stadion je bil nabit poln, ko sta ekipi pod vodstvom italijanskega sodnika Liveranija pričeli 90-minutni dvoboj.

Jugoslovanom se je to pot nudila izredna priložnost, da vsaj enkrat porazijo madžarsko moštvo. Toda Madžari so tudi to pot odšli z bojišča neporaženi. Tekma se je zaključila z neodločenim izidom 4:4.

Igra je bila vseskozi živahna. Prvi gol je zabil Zebec, toda veselje jugoslovanskih navijačev je trajalo prav malo časa. Gostje so z izvrstnim Šandorjem kmalu izenačili, tako da se izid ni spremenil do konca prvega polčasa. V drugem delu igre so domačini pričeli silovito napadati ter dosegli dva gola. Zabila sta ju Petaković in Veselinović. Toda Madžari se niso hoteli predati ter so prešli v protinapad. Njihov trud je bil kronan z uspehom, kajti Sandor je kmalu zatem ponovno potresel Bearovo mrežo. Na Lipušinovičev predložek je nato Zebec zabil 4. gol za Jugoslavijo. Tedaj je nastala pred jugoslovanskimi vrati velika gneča in Madžarska je v nekaj minutah spet dosegla dva gola. Gol je zabil najprej Tichy, za njim pa je Sandor spet izenačil negotovega branilca jugoslovanskih vrat.

Jugoslovanski napad je to pot precej zadovoljil svoje navijače, zelo slabo pa se je odrezala obramba. Vrtar Beara je kriv, da je moštvo prejelo tri gole. Zelo negotov je bil tudi Šijaković, medtem ko je napadalec Zebec igral kot v svojih najboljših dneh.

Sedanje madžarsko državno moštvo še zdaleč ne predstavlja nekdanje nogometne velesile. Ima sicer dobre posameznike, a obramba je zelo šibka.

Jugoslovani so nastopili v naslednji postavi: Beara; Belin, Šijaković; Kaloperović, Crnković, Popović; Lipušinović, (Petaković), Veselinović, Zebec, Sekularac, Ognjanović, (Lipušinović).

Jugoslovanska B ekipa je bila v nedeljo v Budimpešti odločno poražena z 0:3. Jugoslovani ves čas tekme niso znali povezati svojih vrst. Razočarali so tudi mladinci, saj so prav tako bili od Madžarov poraženi z 0:3.

V tekmah za jugoslovansko prvenstvo Crvena zvezda letos nima nasprotnikov. Zmagala je v vseh štirih dosedanjih tekmah ter zabila kar 14 golov. Precej bojevit je tudi beograjski Radnički, ki je skupno s še nekaterimi moštvi na 2. mestu. Izredno slaba pa je letos igra Partizana, o katerem so pred pričetkom tekem nekateri menili, da je najresnejši kandidat za naslov prvaka.

Po četrtem kolu je lestvica naslednja: 1. Crvena zvezda; 2. Radnički, Vojvodina, Rijeka, Sarajevo, Dinamo, Velež, Hajduk in Budućnost; 10. Partizan in Vardar; 12. Zeljezničar.

SPORT PO SVETU

Boks — Novi evropski prvak srednje kategorije je postal Nemeč Scholz, ki je premagal Francoza Humeza.

Nogomet — Potem ko je Francija odločno premagala Grčijo (7:1), je na Dunaju dosegla prav lepo zmago. Porazila je avstrijsko državno moštvo z 2:1.

Prejšnji teden je bilo več tekem za pokal evropskih prvakov. Sportnike je najbolj presenetil velik poraz italijanskega prvaka Juventusa proti Wiener Sportklubu, ki je na Dunaju zmagal kar s 7:0 ter tako izločil italijansko moštvo iz nadaljnega tekmovanja. Luksemburška Jeunesse je v Göteborgu premagala tamkajšnje istoimensko moštvo; v Pragi pa je ekipa Dukli porazila zagrebški Dinamo.

Kolesarstvo — V dirki Pariz-Tours je zmagal Belgijec Desnet. Na 2. mesto se je uvrstil De Bruyne ter s tem prešel na prvo mesto lestvice za nagrado Desgrange-Colombo.

Motociklizem — V tradicionalni šestdnevni ocenjevalni dirki, ki je bila v okolici Garmisch-Partenkirchena, so vsa prva mesta letos osvojili Čehi.

Košarka — Zaključna lestvica letošnjega jugoslovanskega prvenstva je naslednja: 1. Beograd 32; 2. Olimpija 26; 3. Crvena zvezda 23; 4. Zadar 20; 5. Ljubljana 20; 6. Partizan 17; 7. Proleter 14; 8. Lokomotiva 12; 9. Radnički 8; 10. Jugomontaža 8.

ZA BISTRE GLAVE

PREIZKUŠI SVOJE ZNANJE

1. Katerega leta je bil napisan Robinson Crusoe? a) 1660, b) 1719, c) 1876, d) 1904.
2. Kje je domovina paradižnika? a) Turčija, b) Egipt, c) Južna Amerika, d) Japonska.
3. Kateri planet je najbolj oddaljen od sonca? a) Neptun, b) Pluton, c) Saturn, d) Luna.
4. Leta 1483 sta se rodili dve veliki osebnosti? a) Petrarca - Tasso, b) Machiavelli - Tarabocchia, c) Santi - Luter, d) Erazem Roterdamski - Kalvin.
5. Koliko časa lahko živi konj? a) 15 let, b) 25 let, c) 35 let, d) 45 let.
6. Koliko je visok komaj rojeni slon? a) 30 cm, b) 1 m, c) 2 m, d) 80 cm.
7. Koliko oči ima pajek? a) eno, b) dve, c) štiri, d) osem.
8. Koliko barv razločuje pes? a) rdečo, rumeno, zeleno in modro, b) kot človek, c) rumeno in modro, d) belo in črno.
9. Kako hitro lahko leti lastavica? a) 100 km/h, b) 150 km/h, c) 50 km/h, d) 250 km/h.
10. Električna jegulja povzroča tok? a) 100 wattov, b) 300 wattov, c) 2000 wattov, d) 800 wattov.
11. Kako hitro dirja slon? a) 30 km/h, b) 60 km/h, c) 80 km/h, d) 100 km/h.
12. Koliko verzov ima sonet? a) 14, b) 22, c) 18, d) 36.
13. Koliko strun ima balalajka? a) 8, b) 3, c) 2, d) 5.
14. Katera vera je najbolj razširjena v Albaniji? a) katoliška, b) pravoslavna, c) protestantska, d) mohamedanska.
15. Kdo je spisal pravljico o Sneguljčici in sedmih škrafi? a) Andersen, b) La Fontaine, c) Brata Grimm, d) Kleist.
16. V naslednjih imenih je pravopisna napaka? a) Schopenauer, b) Nietzsche, c) Shakespeare, d) Rousseau.
17. Koliko besed se v govoru poslužujemo? a) 1500, b) 2000, c) 3500, d) 5000.
18. Katero ime je pravilno napisano? a) Leibnitz, b) Longfelows, c) Chateaubriand, d) Frenklin.
19. V katerem delu telesa imajo čebele bodico? a) v ustih, b) v zadku, c) pod glavo, d) na glavi.
20. Kolikokrat na sekundo zamahne s perutmi domača muha? a) 20-krat, b) 150-krat, c) 350-krat, d) 1200-krat.
21. Kako visoko lete pingvini? a) do 10 m, b) do 5 m, c) do 100 m, d) ne letijo.
22. Katera je najhitrejša riba? a) morski pes, b) tuna, c) riba sabljak, d) sardela.
23. Koliko litrov krvi ima človek? a) 1 liter, b) 10 litrov, c) 5 litrov, d) 20 litrov.
24. Kako se imenuje glavno mesto Severne Irske? a) Cardiff, b) Bristol, c) Dublin, d) Belfast.

ČUDNI MATEMATIČNI IZRAZ

$$(5r 100\pi)^{100} \cdot 1$$

Preberi sledeči izraz ter ga napiši tako, kakor ga bereš, pa boš rešil uganko.

UGANKA

Raziskovalec je prišel s svojim čolnom do črnškega naselja, da bi kupil slona. Več časa se je pogajal z domačinom, ki je zatrjeval, da je njegov slon največji na svetu. Ker je raziskovalec oporekal trditvi, je gospodar živali dejal, naj bi ga stehali. Možakar je domačinu obljubil, da bo to storil, čeprav ima tehnico za 1 kg.

Kako je storil?

POSETNICA

ŠOCI KOSOVEL

Kaj je ta človek po poklicu?

TRMA

— Vstanite vendar, vlak prihaja!
— Ne! Ne vstanem, dokler ni mimo.

M. Bambič

$$9999 = 100$$

Naredi katero koli računsko operacijo, ne da bi dodal ali odzvel kako število. Izid mora biti 100.

ENACBA

$$(a - b) + (c - d) + (e - f) = X$$

a) hrib pri Ljubljani; b) sovražnik divjačine; c) prostorninska mera; d) priredni veznik; e) vrsta davka; f) žensko ime; x) vrh v Karavankah.

REBUS 9,5

$$LLLLL + = 5 =$$

Rešitve objavimo v prihodnji številki.

Nekaj za šalo...

PRIMERNA

Zena možu: »Ali so res mačke krute, podle in zahrbtne?«

Mož ženi: »Da, da, prav gotovo, mucka.«

VZROK

— Vidim, da si kupil svoji jezični ženi gumijasto blazino, žogo, rešilni pas in gumijast čolnček. Vse te stvari je treba napihiniti!

— Seveda! Eno uro je tiho, da vse to napihne, potem je pa še eno uro brez sape.

SKOT V HOTELU

— Vso noč nisem spal.

— Zakaj ne?

— Lastnik hotela mi je dejal, da mi ni treba plačati sobe, če v njej najdem eno samo steno. In jaz sem jo celo noč zamaškal!

REŠITVE IZ PREJSNJE STEVILKE

EVROPSKA POKRAJINA: 1. Sardinija, 2. Plitvička, 3. Groenland, 4. Slavonija, 5. Gvatemala, 6. Britanski, 7. Kolumbija, 8. Brazilija, 9. Antarktika — Slovenija.

TEŽAK RACUN: A = 1, B = 2, C = 8, D = 6, E = 3, F = 9, G = 0, H = 4, K = 7.

REBUS: Peter stoka in ječi.

ENACBA: a) kokoš, b) koš, c) sokol, d) kol, e) vojak, f) jak, x = Kosovo.

POSETNICA: Zobozdravnik.

ARITMETICNA NALOGA: $888 + 88 + 8 + 8 + 8 = 1000$.

UGANKA: Tele — gram.

KDO?: Prvi je bil na zemlji Adam.

DOMACE ŽIVALI: Peter je dobil 12 jabolk.

PREGOVOR: 1. ocenjevati, 2. koledar, 3. železnica, 4. enotnost, 5. razklati, 6. častnik. — Zena drži hiši tri ogle in še četrtega možu pomaga!

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

85

Skladišče je bilo ogromna baraka blizu vhoda v taborišče. Pod stropom so visele dolge vrste rjavih papirnatih vreč. Blizu vrat je bila mizica, za katero je sedel pisar v belo progasti uniformi, okrog pa nekaj enako oblečenih pomagačev in SS-ovcev. Morali smo se naglo sleči do nagega in oddati vso obleko, ki so jo spravili v papirnate vreče, nanjo pa napisali številko, ki so nam jo istočasno napisali s tintnim svinčnikom tudi na roko. Oddati smo morali tudi vse drugo s kovčki in nahrbtniki vred. Dovoljeno je bilo obdržati le hrano, cigarete, zobno ščetko in kakšen robec. Ure, prstane in druge dragocenosti ter denar so spravili in popisali posebej. Seveda se je vsak težko ločil od svojih stvari, toda obljubljen nam je bilo, da bomo dobili, kadar bomo zapustili taborišče, vse spet nazaj. Ker smo bili pač novinci, smo vzeli to zagotovilo precej resno, zlasti ko smo videli debeli seznam na mizi in lepo urejene, natlačene vrste, papirnatih vreč pod stropom. Manj zaupljivi so bili SS-ovci, ki so nas nage še enkrat pregledali in nam pokukali celo v usta, če ni kdo kaj skrival vanje. To se nam je zdelo pretirano in smešno, toda pozneje smo zvedeli, da se je ravno v ustih in še v nekaterih drugih telesnih odprtinah vseeno pretihotapilo v taborišče veliko valute, diamantov in drugih dragocenosti, v čemer so bili mojstri zlasti Judje.

Kdor je opravil, so ga nagnali nazaj v kopalnico. Moral je nag steči do nje, kar ni bilo prijetno, ker je brilo in so naletavale celo snežinke. Na srečo nas je čakala v kopalnici topla prha. To je bil užitek, ki ga že vse od aretacije v Ljubljani nismo več okusili. Na razpolago je bilo čudno tekoče milo, ki ga je ponujal interniranec v »zebrici« (tako so imenovali progasto belomodro taboriščno obleko). Bil je ostrizen na balin, a čez sredo glave, od čela do tilnika, je imel še progo, pristrizeno skoro do kože, medtem ko so bili lasje na ostalem delu lobanje kak centimeter visoki. Bil je izredno smešen, toda ni nam bilo do tega, da bi se mu smejali. Bali smo se, da bomo morali nositi tudi mi tako frizuro. Zvedeli pa smo, da jo morajo nositi samo Rusi in Italijani. Vse ostale so ostrigli le na balin in tako tudi nas, ko smo prišli izpod prhe. Toda najprej je bilo treba opraviti še »dezinfekcijo« in se preobleči v taboriščno obleko.

Ker sem prišel med zadnjimi iz skladišča in sem skušal tudi čimdalje ostati pod prijetno toplo prho, sem bil tudi med zadnjimi, ki so bili »dezinfecirani« in preoblečeni. »Dezinfekcijo« sta tudi opravljala dva Rusa. Kakor hitro je prišel kdo izpod prhe, se mu je približal Rus, ki je nosil v eni roki vedro, v drugi pa velik čopič. Pomočil je čopič v vedro in, preden smo se prav zavedli, je bila dezinfekcija opravljena. V vedru je bil nekaj lizol in Rus nas je popleskal z njim pod trebuhom in pod hrbtom. Peklo je kot vrag. Obema Rusoma je bilo to pleskanje v očitno zabavo in kdor ni pazil, sta ga ponovno »dezinfecirala«, prav tako tiste, ki so sku-

TEDENSKI KOLEDARČEK

12. oktobra, **nedelja**: Maksimilijan
 13. oktobra, **ponedeljek**: Edvard
 14. oktobra, **torek**: Kalist
 15. oktobra, **sreda**: Terezija
 16. oktobra, **četrtak**: Gal
 17. oktobra, **petek**: Hedvika
 18. oktobra, **sobota**: Luka

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 8. oktobra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	622—626 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	85—88 lir
100 francoskih frankov	135—138 lir
funt šterling	1720—1760 lir
nemško marko	148—149 lir
pesos	15—16 lir
švicarski frank	144—146 lir
zlato	707—709 lir
napoleon	4700—4850 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 12. oktobra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Sedem dni v Trstu; 15.40 Zbor »Kras« iz Dola in Poljan; 16.30 Melodije iz filmov in revij; 17.00 Novela: Benvenuto Cellini: »Nori graščak«; 18.00 Simfonični koncert pod vodstvom Eduarda von Beinuma — Haydn: Simfonija št. 94 v G-duru; Mozart: Simfonija št. 33 v B-duru K. 319; 19.00 »Trgatev na Krasu«; 21.00 Narava poje v pesmi: »V svoj težki sen zamaknjena je brajda«; 21.30 Koncert operne glasbe; 22.10 Mešani zbor »Emil Adamič«; 22.30 Mozart: Kvartet v A-duru K. 298 za flavto, violino, violi in čelo.

Ponedeljek, 13. oktobra, ob 11.30 Predavanje: »Quebec, najlepša kanadska pokrajina«; 18.00 Predavanje: »Zgodovinsko ozadje industrijskega razvoja Združenih držav Amerike«; 18.10 Dve Mendelssohnovi skladbi; 19.00 Pisani balončki, radijski tehnik za najmlajše! 20.30 Aleksander Borodin: »Knez Igor«, opera v 4 dej. I. in II. dejanje

Torek, 14. oktobra, ob: 11.30 Potovanje po Italiji, turistični razgledi M. A. Bernonija; 18.00 Z začarana police: Janez Bitenc: »Srečali smo polžka«; 18.10 Beethoven: Tretja simfonija v B-duru, op. 55, imenovana »Eroica«; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 21.00 Obletnica tedna: »Wilhelm Olbers, dvestoletnica rojstva«; 21.45 Umetnost in življenje: »Trije jesenski dnevi na Dunaju«; 22.00 Aleksander Borodin: »Knez Igor«, opera v 4 dej. III. in IV. dej.

Sreda, 15. oktobra, ob: 11.30 Žena in dom, obzorje za ženski svet; 18.00 Radijska univerza: G. Ber-

nucchi: »Mednarodne Organizacije«: (16.) »Organizacija ameriških držav«; 18.10 Richard Strauss: Simfonia domestica, op. 53; 19.00 Zdravniški vedež; 20.30 Južnoameriški odmevi; 21.00 Ivo Vojnovič: »Ekvinokcij«, igra v štirih dej. Igrajo člani RO.

Četrtek, 16. oktobra, ob: 11.30 Predavanje: »Zivali kot vremenski preroki«; 18.00 Z začarana police: M. Polak: »Čudoviti vžigalnik«; 18.10 Stravinsky: Petruška — Saljivi prizori v štirih slikah; 19.00 Sola in vzgoja: »Kakšnih vzgojnih nasvetov potrebujemo?«; 22.00 Iz sodobne književnosti: »V čem je značilnost tako imenovane krščanske književnosti«.

Petek, 17. oktobra, ob: 11.30 Zivljenja in usode: »Robert Schneider, psiholog-slepar; 18.00 Radijska univerza: Zivljenjepis mislecev«: (11.) Kierkegaard; 18.10 Prokofijev: Simfonija št. 6, op. 111; 19.00 Sirmo obzorja: »Mladi državljani«: (10. oddaja); 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.20 Pojeta Caterina Valente in Harry Belafonte; 22.00 Znanost in tehnika: »Ohranjanje vode«; 22.15 Koncert altistke Elze Karlovčeve; 22.35 Mozart: Serenada v G-duru K. 525 — »Mala nočna glasba«.

Sobota, 18. oktobra, ob: 11.30 Predavanje: »V tajništvu za letече krožnike«; 15.00 Pesmi in plesi iz Bosne; 16.00 Novela tedna: Stjepan Ljubiša Mitrov: »Crnogorka«; 18.00 Oddaja ča najmlajše: Neva Rudolf: »Zakaj je tržaško vreme tako muhasto«; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 20.40 Ansambel Borut Lesjak; 21.00 Dramatizirana zgodba: Saša Martelanc: »Ujetniki med oblaki«.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 512: Ali je vatikanska knjižnica res najbogatejša na svetu?

Odgovor: Po številu knjig je več drugih knjižnic večjih, n. pr. državna v Parizu, knjižnica angleškega muzeja v Londonu, občinska knjižnica v New Yorku, najbrž tudi tista v Moskvi in še kakšna druga. Vatikanska knjižnica pa ima gotovo največje zaklade in najredkejšo primerke. Kolikor je znano, vsebuje nad 60.000 dragocenih rokopisov, nad 7.000 inkunabul, to je spisov ali knjig, od katerih poznamo samo en izvod, nad 700.000 raznih knjig in tiskovin, nad 100.000 zemljevidov in črtežev itd. Prava vatikanska knjižnica je bila ustanovljena že pred 1300 leti, a vsebuje mnoge rokopise še iz dobe pred Kr. rojstvom, predvsem iz najstarejše rimske knjižnice (Palatina), ki je bila ustanovljena za cesarja Avgusta. Vatikanska knjižnica se je obogatila predvsem z darovi celotnih zasebnih knjižnic: Tako je darovala švedska kraljica Kristina celo svojo knjižnico, potem pa različni drugi bogataši, posebno rimske družine Barberini, Chigi, Colonna in drugi. Že nad 500 let je ta knjižnica na razpolago znanstvenikom; enotnega seznama knjižnih bogastev pa še nima in ga sestavljajo že okoli 70 let, to je iz dobe papeža Leona XIII.

ŽENSKI KOTIČEK**KONJSKI REPEK**

je pričeska, katera prav ljubko pristoji dekletom. Zelo se je uveljavila zaradi svoje preprostosti in praktičnosti. Toda znanstveniki, ki vsako stvar kritično raziskujejo, so ugotovili, da »konjski rep« ni idealna ženska pričeska. Žene iz rodu Eskimov so jo nosile že okoli leta 1900.

Naše punčke, noseče to pričesko, imajo krog in krog glave venec kratkih las, ki za tem vencem ne rastejo in izpadajo, ker so pretresno počesani in zadaj skupaj speti. Matere naj pazijo, da lasje ne bodo pretresno speti in da se ponoči gumijasta vez odstrani.

DROBNI NASVETI

■ Trdo kuhana jajca ločite od surovih tako, da jih zavrtite kot vrtavko; surovo jajce se bo vrtelo počasi in neenakomerno, kuhano pa kot prava vrtavka.

■ Komarjevega pika se najzanesljiveje obvarujemo, če pred spanjem namažemo roke in obraz s citronovim oljem, ki ga kupimo v lekarni.

■ Vodne madeže na pohištvu odstranimo z maškom, namočenim v mešanico olja in soli.

■ Madeže kakava operemo z mrzlo vodo, nikoli pa z vročo.

■ Krzno in usnje veliko laže šivamo z nitjo, ki smo jo prej natrli z voskom.

NASI RECEPTI**STROČJI FIŽOL Z JAJCI**

Kilogram mladega fižola operite in razpolovite po dolžini. V kozico dajte žlico masti, dve glavici dobro sesekljane čebule, nato dodajte fižol in ga pražite skupaj s čebulo. Postopoma dodajte vode, dokler se fižol popolnoma ne zmehča. Medtem skuhajte osem jajc in jih narezite na tanke kolobarje, namažite posodo in naložite vanjo fižol ter jajca po plasteh. Končno raztepite pol litra kisle smetane, jo posolite in prelijte preko fižola. Postavite vse skupaj v pečico, da se rahlo zapeče.

KULTURNE NOVICE

● Nenadno je umrl v Neaplju znani italijanski dramatik Cesare Giulio Viola. Star je bil 72 let. V Trstu smo lani videli njegovo komedijo Festival družine Gurgija.

● V igralski skupini Vittoria Gassmana, ki je ena najboljših v Italiji, je letos med prvimi igralci Slovenec Andrej Božič (Andrea Bosis). Pred dvema letoma smo ga videli v Trstu v skupini Alide Valli.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

šali omiliti učinek s tem, da so spet planili pod prho. Ta toaletna, oziroma zdravstvena operacija je tudi širila obupen smrad.

Po »dezinfekciji« smo dobili nova oblačila, ki nam jih je dal Hitlerjev veliki Reich v zameno za naša. V kotu pri vohu je bilo pet velikih kupov. Pri enem smo dobili lesene cokle, pri drugem spodnje hlače, pri tretjem srajco, pri četrtem jopič in pri petem hlače. Za prve je bilo na razpolago tudi nekaj pokrival, toda za nas, ki smo bili zadnji, jih je zmanjkalo. Tega nam v prvem hipu ni bilo žal, pozneje pa se je izkazalo, da je vsakršno pokrivalo v Dachau zelo prav prišlo, ker je tisto pomlad še večkrat snežilo in pogosto deževalo.

Ko sem prišel izpod prhe in zagledal tiste, ki so bili že preoblečeni, sem kar osupnil. Pravzaprav jih niti prepoznal nisem, dokler me niso nagovorili, in mislim, da bi jih bila tudi njihova lastna mati težko prepoznala. In res, nekoliko pomečkani in že dolge tedne ne preveč negovani ljubljanski gospodje so se izpremenili kot po čarovniji v prave karikature. To čarovnijo so opravili v eni minuti izkušeni dachauski strokovnjaki. Obblekli so nas v sivozelene italijanske vojaške uniforme s »pumparcami«. Na hrbtu jopičev sta bili napisani z oljnatordoločno barvo veliki črki KL, kar je pomenilo »Konzentrations - Lager«. Slovenskim internirancem pa sta ti dve črki takoj pomenili »Kruha Lačni«. Sistem, s katerim so izpreminjali najbolj resne ljudi v spake, pa je bil preprost in genialen: dolgim je bilo treba dati hlače in jopiče, izdelane za majhne postavne, majhnim pa za velike. Ta sistem so pozivili tisti, ki so de-

lili obleko, še z domisleki lastne domišljije. Tako je bilo n. pr. možno videti tudi take, ki so jim hlače pokale v vseh šivih, kakor hitro so se malo pripognili ali se hitreje prestopili in hlačnice nekaterih so se končavale že visoko nad členki, da je bilo videti cel kos golih meč, jopiči pa so jim bili mnogo preohlapni, da so si morali neprestano vihati rokave. Kak droben možak pa si je lahko hlače kar ovil okoli sebe, kar je imelo to dobro stran, da mu je gredo trebuh, hudo pa je bilo, ker mu niso dali tudi pasa. Na vseh jopičih so bili še našitki in na nekaterih celo čini, kar je le še povečevalo smešnost postav. Predstavljajte si človeka v sivozelenem medvojnem italijanskem vojaškem jopiču s spuščeni in nezavezanimi »pumparcami«, ostrizenega na balin ali z vojaško ali še rajši s kakšno civilno kapo na glavi, s srajco brez ovratnika in brez gumbov in z lesenimi ceklami na golih nogah, pa imate podobo slovenskega interniranca v hipu, ko se je moral vključiti v dachausko »skupnost narodov«.

Ko smo bili oblečeni, je bilo treba še hitro k »frizerju«, ki je čakal kar tam zraven, da nas je ostrigel na balin in obril. Po vsej tej toaleti, ki je trajala do srede popoldneva, smo sami sebe komaj poznali in res smo na zunaj izgubili svojo osebnost. V skladišču smo pustili namreč s svojimi osebnimi stvarmi vred tudi svoje ime. Postali smo številke. Dali so nam številke okrog 75.000. Morali smo si jih zapomniti. Številka je bila odslej naše ime. Klicali so nas samo z njo in le še med znanci so ostala v veljavi resnična imena.

(Dalje)